

Eerste Kamer *der Staten-Generaal*

Jaarbericht

parlementair jaar 2009/2010

Jaarbericht **Eerste Kamer der Staten-Generaal**

15 september 2009 - 20 september 2010

Eerste
Kamer *der Staten-Generaal*

De Eerste Kamer

in vergadering

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	7
I. DE EERSTE KAMER IN NEDERLAND EN IN KONINKRIJKSVERBAND	11
1. Gebruik van bevoegdheden	11
1.1 Inleidende beschouwingen	11
1.2 Staatsrechtelijke positie: medewetgever en controleur van de regering	15
1.2.1 <i>De Eerste Kamer als medewetgever</i>	16
1.2.2 <i>De Eerste Kamer als controleur van de regering</i>	17
1.3 Novelles/nieuwe wetgeving	19
1.4 Toezeggingen	20
1.5 Moties	21
2. Toetsingskader en -criteria	23
2.1 Rechtmatigheid	23
2.1.1 <i>Rechtsbescherming en rechtszekerheid</i>	23
2.1.2 <i>Staatsrechtelijke aspecten</i>	26
2.2 Handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en effectiviteit	28
2.3 Wetsystematiek en wetgevingsproces	29
2.3.1 <i>Vooruitlopen op aanhangige wetgeving</i>	29
2.3.2 <i>Samenhang van wetgeving</i>	30
2.3.3 <i>Bij lagere regelgeving afwijken van de wet</i>	31
3. Koninkrijksrelaties	31
4. De Eerste Kamer in dialoog	34
4.1 Consultatie van deskundigen	34
4.2 Provinciebezoeken	36
4.3 Websites Eerste Kamer	36
4.4 De Derde Kamer	36

II. DE EERSTE KAMER IN INTERNATIONAAL VERBAND	37
1. De Eerste Kamer en Europa	37
1.1 Europese werkwijze	38
1.2 Wetgevings- en werkprogramma	40
1.3 Algemene Europese Beschouwingen	40
1.3.1 <i>Thema en voorbereiding</i>	40
1.3.2 <i>Toezeggingen regering</i>	42
1.4 Symposia	43
2. Internationale contacten	44
2.1 Buitenlandse bezoeken	45
2.2 Internationale ontvangsten	46
2.3 Parlementaire assemblees	46
2.4 Interparlementaire contacten	48
III. BIJLAGEN	51
1. Samenstelling fracties in 2009-2010	51
2. De Eerste Kamer in cijfers	53
2.1 Wetgeving in cijfers	53
2.1.1 <i>Behandelde wetsvoorstellen</i>	53
2.1.2 <i>Behandelde Europese voorstellen</i>	53
2.1.3 <i>Doorlooptijden wetsvoorstellen</i>	54
2.2 Gebruik van bevoegdheden in de Eerste Kamer	55
2.2.1 <i>Moties, schriftelijke vragen, interpellaties, nouvelles</i>	55
3. Werkzaamheden commissies	55
4. Websites Eerste Kamer	60
4.1 Website Eerste Kamer	60
4.2 Website EuropaPoort	61

Colofon

Dit is een uitgave van de
Eerste Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

Bezoekadres:
Binnenhof 22
2513 AA DEN HAAG

Telefoon : 070 312 92 00
Fax : 070 312 93 90
Internet : www.eerstekamer.nl
www.europapoort.nl
Mail : postbus@eerstekamer.nl

Ontwerp en druk
Twigt Grafisch Facilitair BV

Fotografie
Foto omslag: Joop van Reeken fotografie
Foto's binnenwerk: Hans Kouwenhoven
Foto COSAC: Cortes Generales (Spaanse parlement)

Foto omslag
Plafondschildering in de grote vergaderzaal van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, gemaakt in het midden van de 17e eeuw door de schilders Andries de Haen en Nicolaes Wielingh.

VOORWOORD

Links:
*Overdracht Voorzitterschap
Eerste Kamer*

Diepgang en samenhang

Binnen het democratisch bestel van ons land neemt de Eerste Kamer der Staten-Generaal een bijzondere positie in. In haar staatsrechtelijke taken ligt de nadruk op het bevorderen en waarborgen van de kwaliteit van de wetgeving. De kwaliteitstoets geldt ook voor de langetermijnvisies die steeds grote aandacht in de Senaat krijgen. De Eerste Kamer wil diepgang en samenhang aanbrengen in de beoordeling van beleid. Zo heeft de Eerste Kamer in het parlementaire jaar 2009-2010 met de regering gedebatteerd over de crises waarmee de internationale gemeenschap geconfronteerd wordt. Met zorgvuldigheid wilde zij de wetsvoorstellen beoordelen die erop gericht zijn de economische structuur van Nederland te versterken en herstel te bevorderen.

De raadpleging van professionele organisaties, onafhankelijke experts en belanghebbenden bij de behandeling van specifieke wetsvoorstellen met een groot maatschappelijk gewicht blijkt voor de Eerste Kamer van toenemend belang om te komen tot een gedocumenteerd en weloverwogen oordeel ten aanzien van ingediende voorstellen. Expertmeetings en ronde tafelconferenties hebben in het verslagjaar bijgedragen aan genuanceerde oordeelsvorming door de Kamer, waarbij deskundigheid en inhoudelijkheid de toon voerden. Ook de goede contacten die de Eerste Kamer onderhoudt met de provincies zijn in dit verband van grote betekenis. Overigens spant de Eerste Kamer zich nadrukkelijk in om zo snel mogelijk de beschikking te krijgen over een ruime zaal, waarin openbare commissievergaderingen plaats kunnen vinden.

De Eerste Kamer kent een sterke internationale oriëntatie. Nederland is met zijn open economie afhankelijk van open grenzen en daarom is het van belang dat parlementariërs het beleid plaatsen in de context van de internationale ontwikkelingen en actief invulling geven aan internationale relaties. 23 Leden zijn daarom actief in parlementaire assemblees van internationale organisaties. Daarnaast nemen Leden vanuit de vaste Kamercommissies in EU-verband deel aan vergaderingen in Brussel en daarbuiten.

Met het Verdrag van Lissabon is de Europese Unie een nieuwe fase ingegaan. Voor het eerst is op Verdragsniveau een belangrijke verantwoordelijkheid toegekend aan de nationale parlementen bij de Europese besluitvorming. Door een nieuw stelsel van *checks and balances* ontstaat binnen Europa een beter machtsevenwicht tussen de Unie en haar lidstaten. De Eerste Kamer heeft zich van meet af aan zeer actief opgesteld wat betreft het versterken van het democratisch karakter van de Europese Unie. Het nieuwe Verdrag biedt de mogelijkheid tot een effectiever Europees bestuur op basis van subsidiariteit. Dit maakt de Unie voor burgers beter herkenbaar en kan het vertrouwen vergroten. Burgers willen een Europa dat concrete grensoverschrijdende problemen oplost. Waarborgen zijn geschapen voor een 'beter' Europa, dat niet het beeld oproept van een 'superstaat', dat democratischer en slagvaardiger is, met helder afgebakende taken en met een grotere invloed van nationale parlementen.

In dit Jaarbericht wordt belicht hoe de Eerste Kamer zich heeft voorbereid op de nieuwe bevoegdheden die zij deelt met 40 parlementaire Kamers van nationale parlementen binnen de Europese Unie. In het verslagjaar kreeg de 'nieuwe Europese werkwijze' haar beslag. Tijdens de voor het eerst zo genoemde Algemene Europese Beschouwingen kwam tot uitdrukking dat Europa meer is dan de Europese Unie.

Om de nieuwe bevoegdheden van de Eerste Kamer op het Europese beleidsterrein optimaal te kunnen benutten, zijn in het verslagjaar de contacten met zowel andere Senaten in de Europese Unie, de Europese organen als de Nederlandse permanente vertegenwoordiging in Brussel geïntensiveerd. Een opmerkelijke gebeurtenis was de ontvangst door de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer in het gebouw van de Eerste Kamer van de eerste Voorzitter van de Europese Raad, Herman van Rompuy, op 6 januari 2010, de derde werkdag in zijn nieuwe functie. Het was zijn eerste bezoek aan een nationaal parlement van een Europese lidstaat. Voorafgaand aan het bezoek van de Raadsvoorzitter hesen de Kamervoorzitters gezamenlijk de Europese vlag op de Mauritsstoren van het gebouw van de Eerste Kamer. Bij officiële ontvangsten wappert bij de ingang van het gebouw, naast de Nederlandse vlag en de vlag van het gastland, ook de Europese vlag.

De val van het kabinet-Balkenende IV op 20 februari 2010 was ook voor de Eerste Kamer een markant moment. Het gevolg was dat de Eerste Kamer halverwege het parlementaire jaar te maken kreeg met een demissionair kabinet dat geen nieuwe beleidsinitiatieven meer kon nemen. Wegens het aftreden van de bewindslieden van een van de coalitiepartijen kwam een aantal portefeuilles onder verantwoordelijkheid van de overgebleven ministers. Dit leidde er toe dat bij de behandeling van diverse wetsontwerpen in de Eerste Kamer de verdediging ervan voor rekening kwam van een andere bewindspersoon. De demissionaire status van het kabinet plaatste de Eerste Kamer voor de vraag of aanhangige wetsvoorstellen controversieel zouden moeten worden verklaard. De Kamer heeft na zorgvuldige beraadslaging besloten de behandeling van alle wetsvoorstellen voort te zetten.

Als uitkomst van de Tweede Kamerverkiezingen op 9 juni 2010 waren in de aanloop naar de vorming van een nieuw kabinet meerdere informatierondes aan de orde. Na het aantreden van het nieuwe kabinet mag de Eerste Kamer vele nieuwe initiatieven en wetsvoorstellen van de zijde van de regering tegemoet zien. De Eerste Kamer zal haar wetgevende en controlerende taken blijven uitvoeren, waarbij de focus veranderd is gericht op de criteria van rechtmatigheid, consistentie, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van ontwerpwetgeving en voorgesteld beleid. Zij wordt hierin ondersteund door haar kleine en compacte ambtelijke organisatie. Hiervan maken ook stagiaires deel uit, daar de Eerste Kamer een actief stagebeleid heeft ingevoerd.

In september 2009 kondigde mijn ambtsvoorganger Yvonne E.M.A. Timmerman-Buck haar aftreden aan als Kamervoorzitter en als Lid van de Eerste Kamer in verband met haar benoeming tot lid van de Raad van State. Op 10 november 2009 heb ik bij haar afscheid onderstreept dat zij door haar optreden, dat stoelde op een groot verantwoordelijkheidsgevoel, de Eerste Kamer gezag en aanzien heeft gegeven.

Drs. P. René H.M. van der Linden
Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

I DE EERSTE KAMER IN NEDERLAND EN IN KONINKRIJKSVERBAND

1. Gebruik van bevoegdheden

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de Eerste Kamer is omgegaan met haar staatsrechtelijke bevoegdheden.

1.1 Inleidende beschouwingen

In het parlementaire jaar 2009-2010 is de Eerste Kamer bij vele belangrijke gebeurtenissen op nationaal niveau en in Koninkrijksverband betrokken geweest. Deze inleidende beschouwingen leiden in vogelvlucht langs de belangrijkste ontwikkelingen, als inleiding op de volgende hoofdstukken en paragrafen, waarin uitgebreider op enkele van de belangrijkste gebeurtenissen wordt ingegaan.

Door de Eerste Kamer behandelde wetsvoorstellen

In het afgelopen jaar behandelde de Eerste Kamer diverse wetsvoorstellen van groot maatschappelijk belang. Tot de voornaamste wetsontwerpen behoorde het voorstel voor een Crisis- en herstelwet¹, waarmee de regering in deze tijden van crisis de economische structuur van Nederland wil versterken door het versnellen van de procedures rond geplande infrastructurele projecten, zoals de bouw van woningen, wegen, bedrijventerreinen en windmolenparken. Van regeringszijde was op grote spoed bij de behandeling aangedrongen. De Eerste Kamer heeft het dossier voortvarend willen behandelen, maar daarbij volgens goed gebruik voorrang willen geven aan de nodige zorgvuldigheid.² Na twee schriftelijke rondes in de voorbereidende fase volgde een uitgebreid plenair debat op 16 maart 2010 met aansluitend een stemming, waarin het wetsvoorstel uiteindelijk werd aangenomen. Dit geschiedde echter niet dan nadat de Kamer diverse toezeggingen van de regering had verkregen (zie

¹ Kamerstukken 32 127.

² De regering zag zich gedwongen een nieuw wetsvoorstel in te dienen om de datum van inwerkingtreding van de wet te wijzigen (Kamerstukken 32 254). Het oorspronkelijke voorstel bepaalde dat de Crisis- en herstelwet op 1 januari 2010 in werking zou treden. Omdat de Eerste Kamer echter meende dat zij voor de behandeling van een zo groot en complex wetsvoorstel meer tijd nodig had - het voorstel bereikte de Eerste Kamer pas op 18 november 2009 - was aanpassing van deze datum noodzakelijk.

paragraaf 1.4 van dit deel) en een drietal moties had aangenomen (zie paragraaf 1.5 van dit deel).

De Eerste Kamer behandelde voorts een aanzienlijk aantal andere wetsvoorstellen die geregeld in de belangstelling stonden van de nieuwsmedia, de (rechts)wetenschap en/of het grote publiek. Genoemd kunnen hier worden het wetsvoorstel tot invoering van het landelijk elektronisch patiëntendossier (EPD)³ (zie paragraaf 4.1 van dit deel), het voorstel tot herstructurering van de Raad van State⁴ (zie paragraaf 2.1.2 van dit deel) en het wetsvoorstel maatregelen bestrijding voetbalvandalisme en ernstige overlast⁵ ('Voetbalwet'; zie eveneens paragraaf 2.1.2). De Senatoren toetsten deze voorstellen op de gebruikelijke wijze aan criteria van - onder meer - rechtmatigheid, handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid. Om zich goed te kunnen voorbereiden, kiest de Eerste Kamer er geregeld voor zich door deskundigen en belanghebbenden te laten voorlichten alvorens de (plenaire) behandeling van een wetsvoorstel ter hand te nemen. Dit was het geval bij de Crisis- en herstelwet, omtrent de effectiviteit en uitvoerbaarheid waarvan in de Senaat veel vragen leefden, en bij het voorstel voor het EPD, met betrekking tot welk voorstel zowel een expertmeeting als een rondetafelgesprek werd gehouden (zie paragraaf 4.1 van dit deel).

Met de wetsvoorstellen tot herstructurering van het Koninkrijk der Nederlanden raakte de Eerste Kamer betrokken in een wetgevingsoperatie die zowel uniek was als een indrukwekkende omvang had. De hele operatie, bestaande uit een wijziging van het Statuut voor het Koninkrijk en een serie rijkswetten en wetten, moest leiden tot nieuwe staatkundige verhoudingen (zie uitgebreid hoofdstuk 3 van dit deel). De Nederlandse Antillen zullen ophouden te bestaan. De eilanden Curaçao en Sint Maarten zullen de status van land binnen het Koninkrijk verwerven, terwijl Bonaire, Sint Eustatius en Saba (de BES-eilanden) als 'openbare lichamen' in de zin van artikel 134 van de Grondwet een soort bijzondere gemeenten zullen worden.

Tweemaal kwam de Eerste Kamer in het afgelopen parlementaire jaar tot de conclusie dat een aan haar voorgelegd wetsvoorstel de toets der kritiek niet kon doorstaan. Een voorstel van de regering en een initiatiefwetsvoorstel werden verworpen. Het regeringsvoorstel⁶ betrof de vergoeding van zogenaamde affectieschade, dat wil zeggen immateriële schade die mensen lijden doordat personen met wie zij een affectieve relatie hebben komen te overlijden of ernstig letsel oplopen door onrechtmatig handelen van derden. Dit wetsvoorstel was reeds enkele jaren bij de Eerste Kamer aanhangig⁷, maar werd door een meerderheid uiteindelijk te licht bevonden. Het verworpen initiatiefwetsvoorstel⁸ had betrekking op vrijstelling van parkeerbelasting voor houders van een gehandicaptenparkeerkaart. Bij de stemming over het voorstel op 30 maart 2010 achtte een meerderheid van de Senatoren het een te grote inbreuk op de gemeentelijke autonomie.

3 Kamerstukken 31 466. De parlementaire behandeling van het voorstel is nog niet afgerond.

4 Kamerstukken 30 585.

5 Kamerstukken 31 467.

6 Kamerstukken 28 781.

7 Zie reeds Jaarbericht 2005-2006, p. 22.

8 Kamerstukken 30 879.

Reactie op val van het kabinet-Balkenende IV

De val van het vierde kabinet-Balkenende in de vroege morgen van 20 februari 2010 noopte de Eerste Kamer na te gaan welke consequenties zij hieraan moest verbinden voor de verdere behandeling van aanhangige wetsvoorstellen en het al dan niet door laten gaan van voorgenomen beleidsdebatten. In de fracties, het College van Senioren en de plenaire vergadering is begin maart gediscussieerd over de vraag welke wetsvoorstellen en eventuele andere aangelegenheden controversieel verklaard dienden te worden, met als gevolg dat de behandeling ervan werd opgeschort tot aan het aantreden van een nieuw, volwaardig kabinet. Na een zorgvuldige inventarisatie van de opinies in de fracties en de bij het controversieel verklaren aan te leggen criteria, heeft de Eerste Kamer uiteindelijk besloten geen wetsvoorstellen controversieel te verklaren. Het College van Senioren heeft wel besloten de geplande beleidsdebatten over effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking en over natuurbeheer af te gelasten. De Algemene Europese Beschouwingen (zie paragraaf 1.3 van deel II) en een debat over natuurherstel en de verdieping van de Westerschelde⁹ konden wel doorgaan.

Het College van Senioren en staatsrechtelijk relevante onderwerpen

Nadat de Eerste Kamer besloten had geen wetsvoorstellen controversieel te verklaren, is in het College van Senioren het besluit gevallen de kwestie van controversieelverklaring terug te laten komen aan de hand van een door de Griffie op te stellen notitie. Naar aanleiding van deze notitie, waarin onder meer wordt ingegaan op de staatsrechtelijke positie van een demissionair kabinet en de wijze van besluitvorming (bij meerderheid) in de Eerste Kamer over het controversieel verklaren van allerlei soorten aangelegenheden, heeft het College een nieuwe 'Procedureregeling besluitvorming tot eventuele controversieelverklaring van bij de Eerste Kamer aanhangige wetsvoorstellen' vastgesteld.

Het College van Senioren heeft in het afgelopen parlementaire jaar ook over een aantal andere staatsrechtelijk vermeldenswaardige onderwerpen van gedachten gewisseld. Zo sprak het College begin november 2009 over het onderwerp 'nationale koppen'. Met een nationale kop wordt bedoeld op de situatie waarin een Nederlands overheidsorgaan bij de implementatie van Europese regelgeving verder gaat dan strikt genomen op grond van deze regelgeving vereist is. Hoewel de regering ernaar streeft nationale koppen zoveel mogelijk te vermijden, komen ze toch zo nu en dan in wetsvoorstellen voor. De Eerste Kamer stelt zich kritisch op ten opzichte van dergelijke voorstellen, omdat deze haar in een dwangpositie plaatsen: enerzijds wil zij de aanvullende nationale regels vol kunnen toetsen en eventueel kunnen afwijzen, maar anderzijds kan zij zich gehouden achten om het implementatiewetsvoorstel inclusief de kop aan te nemen, omdat Nederland verplicht is Europese regelgeving om te zetten.

⁹ Kamerstukken LXXXVIII. Zie tevens hoofdstuk 3 van deel III van dit Jaarbericht onder de werkzaamheden van de commissie voor Verkeer en Waterstaat.

Dhr. Werner
fractievoorzitter CDA

Verder werd in het College van Senioren gesproken over een notitie aan de hand waarvan de commissie voor de verzoekschriften haar eigen werkwijze had geëvalueerd.¹⁰ Gezien het grondrechtelijk karakter van het petitierecht (artikel 5 Grondwet) sloeg het College het belang van deze evaluatie hoog aan. Het College besprak verder een notitie inzake het parlementaire behandelvoorbehoud bij Europese voorstellen (zie paragraaf 1.1 van deel II) en een notitie betreffende het moment van openbaar maken van Prinsjesdagstukken.¹¹ Ook de wijze van openbaarmaking van Prinsjesdagstukken kwam enige malen aan de orde. In de aanloop naar Prinsjesdag 2010 besloot het kabinet de stukken, evenals in 2009, op de voorafgaande vrijdag in beperkte aantallen onder geheimhouding aan de fracties in de Eerste en de Tweede Kamer beschikbaar te stellen.

Presentatie rapport commissie-Davids

Op 12 januari 2010 heeft de commissie-Davids haar onderzoek naar de Nederlandse steun aan de militaire inval in Irak in 2003 gepubliceerd. De instelling van de commissie vloeyde mede voort uit het grote aantal vragen dat de afgelopen jaren in beide Kamers der Staten-Generaal is gesteld.¹² Dat de Eerste Kamer zich op dit vlak niet onbetuigd heeft gelaten, is reeds in eerdere jaarberichten gememoreerd.¹³ Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Eerste Kamer, en dan in het bijzonder de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO), de discussie na publicatie van het rapport-Davids heeft voortgezet. De genoemde commissie is voornemens voor te stellen om na het aantreden van een nieuw kabinet een evaluerend plenair debat over de kabinetsreactie op het rapport-Davids te houden waarin onder meer de verhouding tussen regering en parlement, de positie van de minister-president en de in toekomstige situaties te hanteren onderzoeksmethoden centraal zullen staan.¹⁴

Algemene Politieke Beschouwingen

Op 13 oktober 2009 zijn, zoals ieder jaar gebruikelijk, de Algemene Politieke Beschouwingen in de Eerste Kamer gehouden.¹⁵ Ditmaal stonden ze in het teken van de financiële crisis. Terwijl de ene fractie de omvang van de crisis verbreedde tot ook een economische, klimatologische en voedselcrisis, wezen andere fracties weer op de oorzaak van de crisis, die moreel van aard zou zijn en geworteld zou zijn in hebzucht, gebrek aan gemeenschapszin en - volgens één fractie - de mens zelf. De bredere context van de crisis werd gezien in globalisering, waar vroegere ontwikkelingslanden als China, India en Brazilië nu wereldmachten aan het worden zijn. Een enkele fractie zag als reactie dat Nederland de neiging heeft om de slagbomen dicht te gooien en er in het algemeen een angst om te regeren leek te zijn ontstaan. Ten aanzien van de vraag wat de regering zou moeten doen als reactie op de crisis werd door één fractie een fundamentele herziening van het economische model voorgesteld, van nationale

¹⁰ Zie tevens hoofdstuk 3 van deel III van dit Jaarbericht onder de werkzaamheden van de commissie voor de verzoekschriften.

¹¹ Zie eerder Jaarbericht 2008-2009, p. 8.

¹² Zie de brief van de minister-president van 2 februari 2009, Kamerstukken I 2008/09, 31 847, A.

¹³ Zie Jaarbericht 2006-2007, p. 32; Jaarbericht 2007-2008, p. 22-23; Jaarbericht 2008-2009, p. 20-21.

¹⁴ Korte aantekeningen commissie BDO 1 juni 2010.

¹⁵ Zie de aan de Miljoenennota 2010 gewijde pagina op www.eerstekamer.nl en Kamerstukken 32 123.

afhankelijkheid naar internationale verbondenheid. Weer een andere fractie bepleit te dat naast het najagen van materiële welvaart uitgedrukt in het bruto nationaal product de introductie van een welzijnsindicator nodig zou zijn. Tijdens het debat werden twee moties ingediend, waarvan één de betrokkenheid bij de voortgang van de heroverwegingen betrof. Deze motie strekte ertoe informatie over de voorgenomen bezuinigingen te ontvangen nog voor het debat over het nieuwe Belastingplan op 14 december 2010. Er was brede steun voor deze motie, maar uiteindelijk bleek bij stemming een meerderheid 'geen tussenstanden' te willen en de Voorjaarsnota af te wachten met concrete besluiten. Over hoe de regering in algemene zin te werk zou moeten gaan, bestonden verschillende opvattingen. Terwijl van de ene kant vooral samenhang en scenario's werden bepleit en werd voorgehouden dat het geen tijd was voor grootse meeslepende politiek, maar voor behoedzaam en zorgvuldig bestuur, werd anderzijds aangedrongen op daadkracht, durf en doorzettingsvermogen vanuit de notie dat leiderschap en verantwoordelijkheid in tijden van crisis extra belangrijk zijn.

Vervolg van dit deel

In dit deel zal uitgebreider stil worden gestaan bij markante momenten van het parlementaire jaar 2009-2010. In het vervolg van dit hoofdstuk komt het gebruik van bevoegdheden door de Eerste Kamer op het gebied van wetgeving en controle van de regering aan de orde. Daarna zal in hoofdstuk 2 aandacht worden besteed aan het toetsingskader en de toetsingscriteria die de Eerste Kamer aanlegt bij het beoordelen van aan haar voorgelegde ontwerpwetgeving. Hoofdstuk 3 is gewijd aan Koninkrijksrelaties en staat geheel in het teken van de reeds gememoreerde herstructurering van het Koninkrijk der Nederlanden. Ten slotte zal in hoofdstuk 4 worden ingegaan op het onderwerp 'De Eerste Kamer in dialoog', waarbij de nadruk ligt op contacten met deskundigen, provinciebezoeken, de websites van de Eerste Kamer en het op leerlingen van de basisschool gerichte lespakket van de Derde Kamer.

1.2 Staatsrechtelijke positie: medewetgever en controleur van de regering

De beide Kamers der Staten-Generaal zijn door de Grondwet belast met dezelfde taken. Deze kunnen onderverdeeld worden in twee categorieën. De eerste categorie omvat de wetgevende taak: de rol als (mede-)wetgever. De tweede categorie bestaat uit de controlerende taak: de rol als controleur van de regering. De Kamers beschikken deels over dezelfde bevoegdheden om hun taken uit te oefenen. Zowel de Eerste als de Tweede Kamer heeft het recht moties in te dienen. Beide Kamers hebben verder het recht van enquête (zie artikel 70 Grondwet). Ook beschikken beide Kamers over het recht schriftelijke vragen te stellen en over het recht van interpellatie, de tegenhangers van de in artikel 68 van de Grondwet opgenomen inlichtingenplicht van ministers en staatssecretarissen. Het komt daarnaast voor dat een mondeling overleg van een commissie met een minister plaatsvindt. Naast de gememoreerde overeenkomsten bestaan ook verschillen in bevoegdheden tussen Eerste en Tweede Kamer, waarop in de volgende paragraaf wordt ingegaan.

Dhr. Rosenthal
fractievoorzitter VVD

1.2.1 De Eerste Kamer als medewetgever

De verschillen in bevoegdheden tussen beide Kamers bestaan vooral op het gebied van de (mede)wetgevende taak. De Eerste Kamer heeft, anders dan de Tweede Kamer, niet het recht wetsvoorstellen in te dienen (het recht van initiatief) en zij kan wetsvoorstellen niet wijzigen (het recht van amendement), maar alleen aannemen of verwerpen. Als gevolg van het feit dat wetsvoorstellen niet meer gewijzigd kunnen worden, kan de Eerste Kamer zich concentreren op de tekst zoals die is vastgesteld en in overweging nemen hoe die zal gaan werken in de praktijk. Na afweging van de voors en tegens kan de Kamer besluiten om een voorstel te verwerpen. De Eerste Kamer heeft een vetorecht. Waar de formulering in een wetsvoorstel voor de Eerste Kamer dermate bezwaarlijk is dat verwerping dreigt, kan de regering ervoor kiezen de Eerste Kamer toe te zeggen een zogenoemde novelle (een wijzigingswetsvoorstel) bij de Tweede Kamer in te dienen.¹⁶ Een dergelijke toezegging kan voor de Kamer aanleiding zijn te besluiten de behandeling van het aanhangige wetsvoorstel aan te houden totdat het wijzigingsvoorstel de Eerste Kamer bereikt heeft, om vervolgens met beide wetsvoorstellen in te stemmen. Zo is tijdens de verslagperiode een wetsvoorstel inzake een verbod op de pelsdierhouderij om deze reden aangehouden.¹⁷

Ook komt het voor dat een bewindspersoon een impasse weet te doorbreken met de toezegging dat een bepaald artikel van een wetsvoorstel (nog) niet in werking zal treden. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de behandeling van de Wet versterking besturing voor instellingen hoger onderwijs.¹⁸ De Eerste Kamer kan daarnaast de regering aansporen te besluiten om de behandeling van een wetsvoorstel op te schorten. Dit kan zich voordoen omdat er politieke bezwaren zijn of omdat de Kamer het wetsvoorstel in samenhang met een ander wetsvoorstel wil behandelen of uit het oogpunt van integrale afweging een beleidsnota of evaluatierapport wil afwachten.

De Eerste Kamer behandelt een wetsvoorstel zoals het luidt na verwerking van eventuele amendementen van de Tweede Kamer en nota's van wijziging van de regering. Zodra een wetsvoorstel de Eerste Kamer ter behandeling heeft bereikt, kan de regering geen nota's van wijziging meer inzenden. De Kamer toetst bij de invulling van haar (mede)wetgevende taak aan een aantal criteria die globaal kunnen worden aangeduid met de trefwoorden: rechtmatigheid, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. Die criteria zijn uitgewerkt in de 'aandachtspunten wetgevingskwaliteit', die sinds het voorjaar van 2008 door Kamerleden als hulpmiddel gebruikt kunnen worden bij de toetsing van wetgeving.¹⁹

De Eerste Kamer is de laatste jaren steeds nadrukkelijker ook voorgehangen algemene maatregelen van bestuur (AMvB's) tegen het licht gaan houden. In veel wetten is parlementaire betrokkenheid bij AMvB's geregeld door het stellen van een termijn

¹⁶ Een novelle heeft dan de volgende formulering: "Indien wetsvoorstel X (= het wetsvoorstel waartegen de Eerste Kamer bepaalde bezwaren heeft) tot wet wordt verheven, dan wordt die wet als volgt gewijzigd".

¹⁷ Kamerstukken 30 826 en 32 369. In paragraaf 1.3 van deel I wordt nader op dit onderwerp ingegaan.

¹⁸ Kamerstukken 31 821 en toezegging Tom49 op www.eerstekamer.nl In paragraaf 1.4 van deel I wordt hierop nader ingegaan.

¹⁹ De lijst met aandachtspunten is te vinden op www.eerstekamer.nl met de zoekterm 'wetgevingskwaliteit'.

waarbinnen het parlement op een ontwerp kan reageren. Ook komt het voor dat een wet de beide Kamers expliciet de mogelijkheid biedt de wens uit te spreken een onderwerp dat in een AMvB geregeld is alsnog bij wet te regelen.²⁰ In AMvB's staan soms bepalingen die verstrekkende gevolgen hebben, bijvoorbeeld voor de uitvoerbaarheid. Mede daarom rekent de Eerste Kamer het tot haar taak toezicht uit te oefenen op de totstandkoming van deze lagere regelgeving.²¹

1.2.2 De Eerste Kamer als controleur van de regering

Om haar taak als controleur van de regering te kunnen vervullen is het nodig dat de Eerste Kamer beschikt over alle relevante informatie. Op dit punt heeft de Senaat gelijke bevoegdheden als de Tweede Kamer, hetgeen ook weerslag heeft gevonden in de Europese werkwijze. De Eerste Kamer heeft zich hiervoor gedurende het verslagjaar bij verschillende gelegenheden ingezet. Ook is het voor uitoefening van de controlerende taak van belang dat de Eerste Kamer om instemming wordt gevraagd, wanneer de procedures dit vereisen. Gedurende het verslagjaar is het echter voorkomen dat de regering het instemmingsrecht van de Eerste Kamer passeerde. Voor de vervulling van haar controlerende taak consulteert de Kamer ook met regelmaat deskundigen en belanghebbenden.²²

Informatiepositie Eerste Kamer op JBZ-terrein

De commissie voor de JBZ-Raad heeft van de demissionaire Minister van Justitie, tevens van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de toezegging gekregen dat hij voortaan weer actuele Raadsdocumenten beschikbaar stelt, zoals op JBZ-terrein vaste praktijk was vóór de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon.²³ Het argument was dat het sindsdien niet meer nodig was om documenten bij de geannoteerde agenda's voor de JBZ-Raden te voegen, aangezien de Staten-Generaal deze voortaan van de Raad van Ministers en de Europese Commissie zou krijgen. De Raad bleek echter geen Raadsdocumenten te sturen aan de hand waarvan de wijzigingen in de tekst en de stand van onderhandelen gevolgd kunnen worden. De commissie voor de JBZ-Raad voelde dit als een groot gemis en deed daarom een beroep op een toezegging van de minister, inhoudende dat als vanuit Brussel onvoldoende documenten komen, de Nederlandse regering bijspringt.²⁴

Op een brief waarin de minister aan zijn toezegging werd herinnerd, kwam geen positief antwoord.²⁵ Derhalve besloot de commissie haar wensen kracht bij te zetten door de minister uit te nodigen voor een mondeling overleg op 15 juni 2010. De Senatoren maakten de bewindsman hierin duidelijk dat zij het onacceptabel zouden vinden als de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon – ook wel aangeduid als 'het verdrag van de parlementen' – tot een verslechterde informatiepositie

²⁰ Zie aanwijzing 43 uit de Aanwijzingen voor de regelgeving op <http://wetten.overheid.nl/BWBR0005730>

²¹ Zie voor dit onderwerp paragraaf 2.3.1 van deel I.

²² Zie hierover paragraaf 4.1 van deel I.

²³ Zie hierover EUupdate nieuwsbrief nr. 4 op www.europapoort.nl en Kamerstukken I/II 2009/2010, 23 490, nr. 581/FG.

²⁴ Deze toezegging werd gedaan in een gesprek tussen de voorzitter van de commissie en de minister op 10 februari 2010. Zie EUupdate nieuwsbrief nr. 6 op www.europapoort.nl

²⁵ Zie EUupdate nieuwsbrief nr. 10 en dossier E100013 op www.europapoort.nl

Dhr. Noten
fractievoorzitter PvdA

van de Staten-Generaal zou leiden. Zij gaven aan dat Raadsdocumenten essentieel zijn om de wijzigingen in aanhangige voorstellen te volgen en het standpunt van de Nederlandse regering te beïnvloeden, en dat het de commissie enkel te doen is om Raadsdocumenten met betrekking tot geselecteerde dossiers. De minister sprak de bereidheid uit om meer informatie met de Kamer te gaan delen.²⁶ Over de wijze waarop hij dat wil gaan doen, heeft de minister vervolgens per brief aan de commissie geantwoord.²⁷

Passeren instemmingsrecht

De commissie voor de JBZ-Raad heeft de Minister van Justitie tot twee keer toe op de vingers getikt wegens het in de Raad medewerking verlenen aan de totstandkoming van Europese besluiten zonder de wettelijk vereiste instemming van de Eerste Kamer. De Goedkeuringswet Verdrag van Nice vereiste parlementaire instemming voor bepaalde bindende besluiten op JBZ-terrein die met eenparigheid van stemmen genomen werden. Daarmee werd gecompenseerd dat het Europees Parlement slechts instemmingsrecht had.²⁸

De eerste keer dat het instemmingsrecht van de Kamer gepasseerd werd, tijdens de Raad Economische en Financiële Zaken (Ecofin Raad) van 7 juli 2009, betrof het de vaststelling van een verordening over onder meer huwelijkszaken en onderhoudsverplichtingen. De bewindsman bood - na te zijn geweest op de ontbrekende instemming - zijn excuses aan en schreef het te betreuren dat door een miscommunicatie op zijn ministerie afbreuk was gedaan aan de staatsrechtelijke rol van de Eerste Kamer bij de totstandkoming van Europese regelgeving.²⁹

De tweede keer ging de minister akkoord met een besluit over informatietechnologie voor douanedoeleinden en een besluit over de oprichting van een Europees netwerk voor criminaliteitspreventie, terwijl de wettelijk vereiste instemming van de Eerste Kamer ontbrak. Dit gebeurde tijdens de JBZ-Raad van 30 november en 1 december 2009, een Raad die bijzonder was daar dag 1 zich afspeelde onder de werking van het 'oude' Verdrag van Nice en dag 2 onder het 'nieuwe' Verdrag van Lissabon. De Eerste Kamer had - op advies van de commissie voor de JBZ-Raad - met betrekking tot de genoemde besluiten instemming onthouden, omdat de relevante documenten pas op de dag dat de commissie erover moest vergaderen waren aangeboden en niet op verantwoorde wijze behandeld konden worden. De Voorzitter had het besluit van de Kamer per brief aan de minister meegedeeld.

In reactie op een brief van de commissie, waarin zij haar ontstemming over de gang van zaken overbracht³⁰, gaf de minister aan dat hij, daartoe gemachtigd door de ministerraad, verkoos mee te werken aan de totstandkoming van de besluiten, omdat als gevolg van de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon op 1 december 2009

²⁶ Zie voor het verslag van het mondeling overleg Kamerstukken I 2009/10, 32 317, J.

²⁷ Kamerstukken I 2009/10, 32 317, M.

²⁸ Stb. 2001, 677.

²⁹ Dossier E090204 op www.europapoort.nl

³⁰ Zie voor de relevante brieven de dossiers E090263 en E100015 op www.europapoort.nl

de gehele besluitvormingsprocedure overgedaan zou moeten worden als de besluiten dan nog niet tot stand zouden zijn gekomen. De commissie concludeerde echter dat de handelwijze van de minister onjuist was geweest en dat hij daarmee afbreuk had gedaan aan de staatsrechtelijke rol van de Eerste Kamer. De commissie stelde dat een machtiging van de ministerraad niet kan bewerkstelligen dat een onjuist besluit in een juist besluit verandert.

1.3 Nouvelles/nieuwe wetgeving

De behandeling van wetsvoorstellen in de Eerste Kamer leidt met enige regelmaat tot de aankondiging van nieuwe wetsvoorstellen of nouvelles.

Pelsdieren

De Eerste Kamer behandelde in het parlementaire jaar 2009-2010 het initiatiefwetsvoorstel van de Tweede Kamerleden Van Velzen en Waalkens.³¹ Op grond van dierenwelzijn streven de initiatiefnemers naar een verbod op het houden en doden van dieren uitsluitend of in hoofdzaak ter verkrijging van hun pels. Wanneer het voorstel kracht van wet zou krijgen, zou het met name gevolgen hebben voor de nertsenhouders in Nederland. Tijdens de schriftelijke voorbereiding in commissieverband richtten de vragen vanuit de commissie voor LNV zich onder andere op de voorgestelde overgangstermijn van 10 jaar, te rekenen vanaf 17 januari 2008. Enkele fracties plaatsten vraagtekens bij deze terugwerkende kracht, met name omdat deze de rechtszekerheid zou aantasten. Een aantal fracties plaatste vraagtekens bij de voorgestelde overgangstermijn als alternatief voor het bieden van financiële compensatie aan pelsdierhouders. De schriftelijke voorbereiding in drie vragenronden leidde er uiteindelijk toe dat de initiatiefnemers toezegden om de overgangstermijn middels een novelle aan te passen in die zin dat de termijn van tien jaar ingaat op een nader te benoemen moment.³² De novelle, die op 16 juni 2010 door de Tweede Kamer werd aanvaard, verbindt de overgangstermijn in het oorspronkelijke voorstel aan de inwerkingtreding van dat initiatiefwetsvoorstel en laat deze overgangstermijn vervolgens duren tot 1 januari 2024.³³ De commissie heeft voorgesteld beide wetsvoorstellen op 5 oktober 2010 gezamenlijk plenair te behandelen. Vooraf zou de regering dan nog duidelijkheid moeten verschaffen over de kosten die het wetsvoorstel voor de Staat der Nederlanden mee zal brengen.

Stand van zaken novelle 'slimme meter'

In het parlementaire jaar 2008-2009 heeft de regering een inhoudelijke novelle aangekondigd in het kader van het wetsvoorstel 'slimme meter'.³⁴ De Eerste Kamer heeft deze novelle afgedwongen, opdat de slimme meter niet verplicht wordt ingevoerd. Een slimme meter is een gas- en/of elektriciteitsmeter met informatie- en communicatietechnologie die van afstand uitleesbaar is. De bezwaren van de Eerste Kamer richtten zich met name op de aspecten van verplichte invoer, privacy, effectiviteit en

Dhr. Kox
fractievoorzitter SP

31 Kamerstukken I 2009/10, 30 826, A.

32 Kamerstukken I 2009/10, 30 826, H.

33 Kamerstukken I 2009/10, 32 369, A.

34 Jaarbericht 2008-2009, p. 14-15 en Kamerstukken 31 320 en 31 374.

de strafbaarstelling van het weigeren van een slimme meter. In dit verslagjaar zijn door de regering twee novelles³⁵ bij de Tweede Kamer ingediend met betrekking tot de slimme meter. De regering beoogt blijkens de memories van toelichting met deze novelles de medewerkingsplicht en de sancties als een op afstand uitleesbare meter wordt geweigerd te doen vervallen.

1.4 Toezeggingen

Toezeggingen kunnen van grote betekenis zijn voor de toepassing van een wetsartikel of voor de uitvoering van een daaraan gekoppeld beleidsvoornemen. De toezeggingen en de uitvoering daarvan door de regering worden geregistreerd op de website van de Eerste Kamer. Op deze manier kan de nakoming van de toezeggingen die door de bewindspersonen bij de behandeling van de verschillende wetsvoorstellen gedaan zijn, gemakkelijk gevolgd worden door belanghebbenden en burgers.

Crisis- en herstelwet

Tijdens de plenaire behandeling van de Crisis- en herstelwet³⁶ op 16 maart 2010 heeft de Eerste Kamer op veel punten toezeggingen afgedwongen van de aanwezige bewindspersonen. Deze toezeggingen betroffen belangrijke punten van discussie bij de behandeling van het wetsvoorstel, zoals het onteigeningsrecht en de uitvoering van de wet. Zo zegde de Minister van Justitie toe om in het kielzog van het wetsvoorstel met betrekking tot de Crisis- en herstelwet in nauwe samenwerking met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer de integrale herziening van het onteigeningsrecht voor te bereiden.³⁷ In een brief van 26 mei 2010³⁸ heeft de minister daarna, na een schriftelijk verzoek van de Eerste Kamer, meer informatie verstrekt over een tijdpad en procedure voor deze integrale herziening.³⁹ De minister stelde te verwachten dat kort na het zomerreces van 2011 in dit kader een wetsvoorstel zal kunnen worden ingediend. In diezelfde brief is de minister ook nader ingegaan op een andere toezegging tijdens het debat, namelijk dat in een koninklijk besluit bij onteigening de voorwaarde gesteld wordt dat de dagvaarding inhoudt dat het vonnis niet wordt ingeschreven dan nadat ook het planologisch besluit onherroepelijk is.⁴⁰ Deze toezegging ligt in het verlengde van een eerdere toezegging die is gedaan door de minister-president in een brief aan de Eerste Kamer nadat een ruime meerderheid van de Kamer aan de minister-president schriftelijk had laten weten groeiende bezwaren te hebben tegen de in het voorstel opgenomen wijzigingen ten aanzien van de onteigeningswetgeving.⁴¹

Wet versterking besturing voor instellingen hoger onderwijs

Tijdens het debat over het wetsvoorstel versterking besturing deed de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een toezegging.⁴² Op aandringen van de Eerste

35 Kamerstukken 32 373 en 32 374.

36 Kamerstukken 32 127 en 32 254.

37 Toezegging To1138 op www.eerstekamer.nl

38 Kamerstukken I 2009/10, 32 127, AD.

39 Kamerstukken I 2009/10, 32 127, AD.

40 Toezegging To1139 op www.eerstekamer.nl

41 Kamerstukken I 2009/10, 32 127, H.

42 Kamerstukken 31 821 en toezegging To1149 op www.eerstekamer.nl

Kamer zegde de minister toe de bepaling inzake de studentassessor niet in werking te laten treden en in een volgend wetsvoorstel weer te schrappen. Via een amendement had de Tweede Kamer bedongen dat een student met raadgevende stem aan de vergaderingen van het college van bestuur van universiteiten en hogescholen zou kunnen deelnemen.⁴³ De Eerste Kamer vond dit amendement echter niet passen binnen de sturingsfilosofie die ten grondslag ligt aan de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en werd hierin door de minister tegemoetgekomen.

Wijziging Successiewet

Bij de behandeling van de wijziging van de Successiewet heeft de Eerste Kamer zich onder meer ingespannen om bij de uitvoering van de voorgestelde wetswijziging de continuïteit van giften en erfenissen aan instellingen uit het maatschappelijk middenveld veilig te stellen.⁴⁴ Daarbij heeft zij zich gericht op zowel de voorwaarden voor bepaalde Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI's) als de giftenaftrek voor belastingplichtigen. Zo zullen bij de aanscherping van de regels voor giftenaftrek voor muziekverenigingen, sportclubs, buurthuizen en de padvinderij de nieuwe criteria dusdanig worden toegepast dat zij de ANBI-status zullen behouden. Om te voldoen aan de ANBI-status mogen toneelgezelschappen, zangverenigingen, fanfares en schutterijen hun repetitietijd meetellen bij de 90-procentnorm voor algemeen nut die voor de ANBI-status vereist is. Daarnaast heeft de Eerste Kamer zich hard gemaakt voor mensen die hun periodieke giftenaftrek dreigen kwijt te raken wanneer hun goede doel de ANBI-status zou verliezen. De staatssecretaris heeft toegezegd dat vaste giften ook dan onder bepaalde omstandigheden nog aftrekbaar kunnen zijn.⁴⁵

1.5 Moties

De Eerste Kamer maakt terughoudend gebruik van moties. Het past niet alleen bij haar karakter van *chambre de réflexion*, maar vergroot ook de effectiviteit van het instrument. In het parlementaire jaar 2009-2010 zijn 18 moties aangenomen, ten opzichte van 20 aangenomen moties in 2008-2009.

Crisis- en herstelwet

Bij de plenaire behandeling van de Crisis- en herstelwet en de novelle inwerkingtreding Crisis- en herstelwet⁴⁶ op 16 maart 2010 werden drie moties aangenomen. Het betrof hier allereerst een motie waarin de regering werd verzocht om de Kamer bij de indiening van de Voorjaarsnota 2011 te informeren over de voortgang met betrekking tot de realisatie van de projecten die op de lijst behorende bij de wet voorkomen. Ook werd verzocht om daarbij aan te geven welke projecten van de lijst zullen worden afgevoerd omdat zij niet meer aan de selectiecriteria voldoen.⁴⁷ In een tweede motie die werd aangenomen door de Eerste Kamer, werd de regering opge-

43 Kamerstukken II 2009/10, 31 821, nr. 26.

44 Kamerstukken 31 930.

45 Toezegging To1185 op www.eerstekamer.nl

46 Kamerstukken 32 127 en 32 254.

47 Kamerstukken I 2009/10, 32 127, V.

Dhr. Schuurman
fractievoorzitter ChristenUnie

roepen te stimuleren dat het midden- en kleinbedrijf (MKB) volop en concurrerend kan participeren, door de in de wet genoemde projecten op de maatvoering van deze bedrijven aan te besteden, clustering tot een minimum te beperken en disproportionele eisen te voorkomen.⁴⁸ Ook werd de regering verzocht er bij het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) op aan te dringen dat provincies en gemeenten in gelijke zin handelen. Tot slot werd de regering in een motie opgeroepen om te bevorderen dat bij de voorgestelde projecten die onder de Crisis- en herstelwet vallen al in de geest wordt gewerkt van het advies Sneller en Beter van de Commissie versnelling besluitvorming infrastructurele projecten ('Commissie Elverding').⁴⁹

Wajong

De Eerste Kamer stemde op 1 december 2009 in met de wet die de arbeidsparticipatie van jonggehandicapten (Wajong) moet bevorderen.⁵⁰ Wel moet de regering zich inspannen om extra arbeidsplaatsen voor jonggehandicapten bij de rijksoverheid te creëren. De Eerste Kamer wil begin 2012 worden geïnformeerd over de resultaten van dit beleid. Een motie van deze strekking is met algemene stemmen aangenomen. Alle fracties in de Senaat onderschreven de overweging in de motie 'dat de overheid als werkgever hierbij een voorbeeld- en voortrekkersrol heeft te vervullen'. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, speciaal hiervoor in de Kamer aanwezig, plaatste weliswaar een kanttekening bij de voorbeeldfunctie van de overheid op alle terreinen, maar onderstreepte het grote belang van het verbeteren van de positie van jonggehandicapten.⁵¹

Verkiezing Eerste Kamer

De regering heeft in het parlementaire jaar 2009-2010 werk gemaakt van de uitvoering van drie op 10 februari 2009 aangenomen moties over de wijze van verkiezen van de Eerste Kamer. In deze moties, die op één tegenstem na Kamerbreed werden gesteund, riep de Kamer de regering op de drempel voor voorkeurstemmen te verhogen naar 100% van de kiesdeler, te verbieden dat lijstencombinaties ná de verkiezingen voor Provinciale Staten worden aangegaan en de verkiezing van de Eerste Kamer in alle provincies op hetzelfde tijdstip te laten plaatsvinden.⁵² De regering diende hierover op 29 oktober 2009 een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer in, maar zij stelde bovendien al in een vroeg stadium de Eerste Kamer van de door haar voorgestelde wijzigingen op de hoogte.⁵³ Zij deed dit onder meer omdat zij op het punt van de lijstencombinaties de wens van de Kamer niet geheel meende te kunnen uitvoeren. In plaats van een vervroeging van het tijdstip van kandidaatstelling en het aangaan van lijstverbindingen, waartegen zij principiële en later zelfs grondwettelijke bezwaren had, had de regering er daarom voor gekozen dat alleen lijstencombinaties die bij de Provinciale Statenverkiezingen in meer dan de helft van de provincies waren

48 Kamerstukken I 2009/10, 32 127, Y.

49 Kamerstukken I 2009/10, 32 127, AB.

50 Kamerstukken 31 780.

51 Zie voor de motie Kamerstukken I 2009/10, 31 780, I; Handelingen I 2009/10, nr. 11, p. 315.

52 Kamerstukken I 2008/09, 31 200 IIA, E, F en G. Zie daarover Jaarbericht 2008-2009, p. 20.

53 Kamerstukken II 2009/10, 32 191, nr. 2.

aangegaan als een lijstencombinatie golden voor de Eerste Kamerverkiezingen.⁵⁴

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/ Algemene Zaken en Huis der Koningin had principiële bezwaren tegen deze constructie, onder meer omdat deze inhoudt dat partijen die zijn georganiseerd als federatief samenwerkingsverband van provinciale politieke partijen geen lijstverbindingen kunnen aangaan voor de Eerste Kamerverkiezingen.⁵⁵ Bovendien verdween met de door de regering gekozen oplossing de keuzevrijheid om lijstencombinaties aan te gaan.⁵⁶ Het leek zowel de commissie als de regering verstandig mondeling over de kwestie van gedachten te wisselen en derhalve vond op 1 december 2009 een mondeling overleg met de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties plaats.⁵⁷ Na afloop van dit overleg heeft de commissie een lijstje alternatieven opgesteld, in volgorde van preferentie.⁵⁸ De regering heeft uiteindelijk besloten daarvan de optie van het geheel schrappen van lijstencombinaties bij de Eerste Kamerverkiezingen te kiezen. Het wetsvoorstel is in deze zin aangepast.

Dhr. Thissen
fractievoorzitter GroenLinks

2. Toetsingskader en -criteria

De Eerste Kamer toetst de kwaliteit van wetgeving. Rechtmatigheid, handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en effectiviteit zijn daarbij vaste aandachtspunten. Deze zijn uitgewerkt in een aantal ‘aandachtspunten voor wetgevingskwaliteit’, behulpzaam voor de Leden en de ambtelijke staf bij de beoordeling van wetsvoorstellen.⁵⁹ Het gaat om juridische toetsing (rechtsbescherming, rechtszekerheid, juridische uitvoerbaarheid), maar ook om het in beeld brengen van de samenhang tussen wetsvoorstel, lagere regelgeving, beleidsnota’s, toekomstige wetgeving, rapporten van derden en signalen van belanghebbenden. Door inzicht in de samenhang kunnen inconsistenties en problemen bij de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid voorkomen worden.

2.1 Rechtmatigheid

De Eerste Kamer beoordeelt rechtmatigheid in brede zin. Rechtsbescherming, rechtszekerheid en verenigbaarheid met de Grondwet en verdragen zijn enkele juridische aspecten die de Eerste Kamer zorgvuldig meeweegt in haar oordeel.

2.1.1 Rechtsbescherming en rechtszekerheid

Rechtsbescherming van de burger en rechtszekerheid zijn vaste aandachtspunten van de Eerste Kamer.

54 Kamerstukken I 2009/10, 32 123 IIA, A.

55 Een voorbeeld van zo’n partij is de Onafhankelijke Senaatsfractie (OSF).

56 Kamerstukken I 2009/10, 32 123 IIA, B.

57 Kamerstukken I 2009/10, 32 123 IIA, C.

58 Korte aantekeningen BiZa/AZ 8 december 2009.

59 De lijst met aandachtspunten is te vinden op www.eerstekamer.nl met de zoekterm ‘wetgevingskwaliteit’.

Milieu-effectrapportage (MER)

Bij de behandeling van het wetsvoorstel ter modernisering van de regelgeving over de milieu-effectrapportage (MER) heeft de Eerste Kamer zich ingespannen om betere garanties te krijgen dat burgers en maatschappelijke organisaties al in de fase van planvorming serieus worden genomen. In het debat werd hierover een motie ingediend, die uiteindelijk werd ingetrokken nadat de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer had toegezegd zich daar hard voor te zullen maken. Na het debat volgde een schriftelijke gedachtewisseling om volledige helderheid te krijgen tussen de minister en de Kamer. De inzet van de Kamer concentreerde zich op het verantwoording afleggen door het bestuur: laten zien hoe de maatschappelijke inbreng is meegewogen bij de besluitvorming.⁶⁰

Het wetsvoorstel beoogde ruimte te bieden voor maatwerk bij de participatie. Tegelijkertijd kondigde de minister een handreiking aan voor de betrokken bestuursorganen. De Kamer markeerde tijdens de behandeling dat participatie in het kader van de milieu-effectrapportage niet verward moet worden met inspraak of het indienen van zienswijzen. Er moet sprake zijn van door het bestuursorgaan geïnitieerde brede en vroegtijdige participatie, zoals geadviseerd door de commissie-Elverding. Het bestuursorgaan moet bovendien verantwoorden op welke wijze participatie bij het milieu-effectrapport heeft plaatsgevonden en hoe de participatie heeft doorgevoerd in het besluit.⁶¹ Dit is nu niet verankerd in de wet, maar op aandringen van de Eerste Kamer wel in de handreiking.⁶² Naar aanleiding van de evaluatie van het participatietraject in 2012 zal met de Kamer overleg plaatsvinden over mogelijke aanscherping van het wettelijk kader.⁶³

Voortijdige schoolverlaters

Het wetsvoorstel Recht op kinderbijslag voor 16- en 17-jarigen beoogde het aantal voortijdige schoolverlaters terug te dringen door de kinderbijslag voor 16- en 17-jarigen afhankelijk te maken van het volgen van een onderwijsprogramma gericht op het behalen van een startkwalificatie.⁶⁴ De Sociale Verzekeringsbank (SVB) kan door deze wet de kinderbijslag intrekken na een melding van de leerplichtambtenaar van de gemeente dat een jongere niet aan de vereisten van de Leerplichtwet voldoet. Diverse Senatoren vonden dat de leerplichtambtenaar hiermee wel een erg verreikende bevoegdheid krijgt en vroegen de Minister voor Jeugd en Gezin de rechtsbescherming van ouders die op basis van een beslissing van de leerplichtambtenaar de kinderbijslag dreigen te verliezen, te verbeteren. De minister zegde hierop toe een onafhankelijke adviescommissie in te stellen die bij bezwaar een dergelijk besluit inhoudelijk mag toetsen. De commissie zal daarbij de betreffende ouders en leerplichtambtenaar horen en vervolgens een advies uitbrengen aan de SVB. Het uitein-

⁶⁰ Zie Kamerstukken I 2009/10, 31 755, A en verder en met name de briefwisseling in de stukken H, I en J, waarin gepreciseerd wordt waaraan de participatie zou moeten voldoen.

⁶¹ Zie de daartoe strekkende motie, Kamerstukken I 2009/10, 31 755, F.

⁶² Zie toezegging To1131 op www.eerstekamer.nl en de afrondende plenaire behandeling op 10 juni 2010, Handelingen I 2009/10, nr. 30, p. 1299, waarbij de bovengenoemde motie werd ingetrokken nadat de minister had toegezegd deze te zullen uitvoeren.

⁶³ Zie toezegging To1130 op www.eerstekamer.nl en de afrondende plenaire behandeling op 10 juni 2010, Handelingen I 2009/10, nr. 30, p. 1299.

⁶⁴ Kamerstukken I 2008/09, 31 890, A en Stb. 2010, 74.

delijke besluit om al dan niet over te gaan tot intrekking van de kinderbijslag, is aan de SVB.⁶⁵

Handhaving volksgezondheidswetgeving

In mei 2008 bereikte de Eerste Kamer een wetsvoorstel dat de bevoegdheden van de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) uitbreidt.⁶⁶ De Inspectie krijgt hiermee de bevoegdheid om een zorgaanbieder een bestuurlijke boete of dwangsom op te leggen en mag, in het kader van het toezicht, zonder toestemming van de patiënt diens dossier inzien. De Kamer stond een soepele afhandeling van het wetsvoorstel voor ogen, maar wenste vóór het plenaire debat wel meer duidelijkheid over de inzet van de verschillende instrumenten die de IGZ ter beschikking staan. Bij welke overtreding legt de IGZ aan een zorgverlener een boete op en hoe hoog kan een dergelijke boete zijn? Bij wat voor soort overtredingen prevaleert het strafrecht en komt het Openbaar Ministerie (OM) in beeld? En kan het OM patiëntgegevens vorderen bij de IGZ indien er een (van de arts) afgeleid beroepsgeheim bestaat voor de IGZ? In afwachting van deze informatie werd de behandeling van het wetsvoorstel opgeschort. Tijdens de plenaire behandeling van het wetsvoorstel op 26 mei 2009 bleken echter opnieuw vragen te rijzen over de toepassing van de bestuurlijke boete, de mogelijke samenloop tussen bestuursrecht en strafrecht en de inzage in patiëntendossiers. De op 9 juni 2009 voorziene stemmingen over het wetsvoorstel werden dan ook uitgesteld in afwachting van meer specifieke en uitgewerkte informatie hierover.⁶⁷ Ontvangst van deze stukken leidde tot voorzetting van de plenaire behandeling op 9 februari 2010, maar ook in dit debat liet de Senaat zich niet overtuigen en vroeg opnieuw aanvullende informatie over het inzagerecht van patiëntgegevens.⁶⁸ Op 13 april 2010 werd het wetsvoorstel, in vierde termijn, dan toch afgerond, waarmee, aldus de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de nodige helderheid voor degenen die aan de bepalingen onderhevig zijn, is gecreëerd.⁶⁹

SWIFT-overeenkomst

De Eerste Kamer heeft gedurende het afgelopen parlementaire jaar de ontwikkelingen rond de twee SWIFT- of TFTP-overeenkomsten tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten op de voet gevolgd.⁷⁰ SWIFT staat voor de *Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication*, een bedrijf met hoofdkwartier in België dat is betrokken bij circa 80% van het wereldwijde financiële berichtenverkeer. TFTP staat voor *Terrorist Finance Tracking Programme*, een programma van het Amerikaanse Ministerie van Financiën (*US Treasury Department*) dat zich richt op de bestrijding van terrorismefinanciering. Het doel van de twee overeenkomsten was te verzekeren dat bij SWIFT berustende banktransactiegegevens (namen, rekeningnummers, bedragen en data van de transacties) voor analyse in het kader van het TFTP worden overgedragen aan genoemd *Treasury Department*. Over beide overeenkomsten heeft de

65 Handelingen I 2009/10, nr. 16, p. 685-687.

66 Kamerstukken 31 122 'Uitbreiding van de bestuurlijke handhavingsinstrumenten in de wetgeving op het gebied van de volksgezondheid'.

67 Korte aantekeningen VWS/JG, d.d. 17 juni 2008, 9 december 2008 en 16 juni 2009.

68 Kamerstukken I 2009/10, 31 122, J en bijlagen; Kamerstukken I 2009/10, 31 122, K en L.

69 Handelingen I 2009/10, nr. 25, p. 1057. Termijnen: de beraadslaging over wetsvoorstellen beslaat meestal een eerste en tweede termijn.

70 Dossiers E100001 en E100013 op www.europapoort.nl

Dhr. Holdijk
fractievoorzitter SGP

commissie voor de JBZ-Raad in meerdere brieven kritische vragen gesteld, vooral verband houdende met de privacy en de bescherming van persoonsgegevens, alsmede met het waarborgen van effectieve en niet-discriminatoire rechtsbescherming in de Verenigde Staten voor personen die menen dat bij de verwerking van hun gegevens de geldende regels zijn geschonden.⁷¹ De eerste SWIFT-overeenkomst werd in februari 2010 door het Europees Parlement verworpen. Een tweede, die meer waarborgende dan de eerste, werd op 8 juli 2010 goedgekeurd, waarna de overeenkomst op 1 augustus van dat jaar in werking kon treden.

2.1.2 *Staatsrechtelijke aspecten*

De Eerste Kamer is als vanouds ook dit verslagjaar alert geweest bij aangelegenheden die het staatsrecht raken. Bij de beoordeling van wetsvoorstellen wordt met name ook hun verhouding met de Grondwet en de staatsrechtelijke beginselen van het Nederlandse staatsbestel onder de loep genomen.

Wijziging structuur Raad van State

De Eerste Kamer heeft op 20 april 2010 het voorstel van wet tot wijziging van de Wet op de Raad van State in verband met de herstructurering van de Raad van State met algemene stemmen aangenomen.⁷² In de nieuwe structuur wordt een aparte Afdeling advisering in het leven geroepen waaraan de beide Kamers rechtstreeks voorlichting kunnen vragen. Voortaan fungeren derhalve een Afdeling advisering en een Afdeling bestuursrechtspraak naast elkaar. Het blijft mogelijk om leden en staatsraden in beide afdelingen te benoemen. Diverse Senatoren waren daarover kritisch, want het uitoefenen van beide functies kan in bepaalde gevallen problematisch zijn in het licht van artikel 6 EVRM (recht op onafhankelijke en onpartijdige rechtspraak). Uiteindelijk namen zij genoegen met de toezegging van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties dat het streven is het aantal dubbelbenoemingen zo beperkt mogelijk te houden en dat het niet in de rede ligt het maximale aantal dubbelbenoemingen voortdurend vol te maken.⁷³

Juist in verband met artikel 6 EVRM bepaalt de Wet op de Raad van State voortaan expliciet dat een lid van de Afdeling bestuursrechtspraak dat betrokken is geweest bij de totstandkoming van een advies van de Raad niet deelneemt aan de behandeling van een geschil over een rechtsvraag waarop dat advies betrekking heeft. De Kamer kreeg van de minister de toezegging dat deze het belang dat een justitiabele weet en kan achterhalen of een lid van de Afdeling bestuursrechtspraak ook betrokken is geweest bij wetgevingsadvisering uitdrukkelijk onder de aandacht zal brengen bij de vicepresident van de Raad van State.⁷⁴ Een andere wijziging is dat in de nieuwe structuur benoemingen in de Raad van State transparanter worden. In dit verband kreeg de Kamer van de minister de toezegging dat er geen constitutionele of andere bezwaren zijn tegen benoeming van een persoon die lid is van een politie-

⁷¹ Zie de in de vorige noot genoemde dossiers.

⁷² Kamerstukken 30 585.

⁷³ Toezegging T01153 op www.eerstekamer.nl

⁷⁴ Toezegging T01151 op www.eerstekamer.nl

ke partij die nog nooit regeringsverantwoordelijkheid heeft gedragen, en dat hij dit punt onder de aandacht van de vicepresident van de Raad van State zal brengen.⁷⁵

De Eerste Kamer maakte duidelijk dat de herstructurering van de Raad van State weliswaar een verbetering is, maar geen 'eindstation' mag zijn. Dit geldt met name voor wat betreft de organisatie van de bestuursrechtspraak, waar nu drie hoogste bestuursrechters naast elkaar functioneren.⁷⁶ De Kamer sprak dit ook in een motie uit en riep de regering op bij de uitwerking van haar perspectief op meer eenheid in de bestuursrechtspraak nadrukkelijk institutionele aanpassingen te betrekken.⁷⁷ De minister zei in reactie op de motie dat hij daartoe bereid was.⁷⁸

De hiervoor genoemde nieuwe mogelijkheid dat de Eerste Kamer rechtstreeks voorlichting vraagt aan de Afdeling advisering is aan de orde gesteld bij behandeling van het wetsvoorstel Wijziging Gaswet en Elektriciteitswet 1998 inzake verbetering voorzieningszekerheid.⁷⁹ De vaste commissie voor Economische Zaken vroeg in haar nader voorlopig verslag (nogmaals) aan de regering om advies te vragen aan de Raad van State over het vraagstuk van de verenigbaarheid met het Europese recht van de voorgestelde methode van doorberekening van kosten van het congestiemanagement, dan wel een afdeling van de Raad van State te verzoeken de minister hierover van voorlichting te dienen. De commissie deelde hierbij mee te overwegen om, in het geval de regering laat weten geen gevolg te zullen geven aan dit verzoek, inwerkingtreding van de wet inzake de herstructurering van de Raad van State af te wachten om vervolgens de Kamer voor te stellen om rechtstreeks voorlichting te vragen aan de Afdeling advisering. In de nadere memorie van antwoord heeft de minister aangegeven dat zij conform het verzoek van de Eerste Kamer om voorlichting heeft gevraagd.⁸⁰

Maatregelen bestrijding voetbalvandalisme en ernstige overlast

Een wetsvoorstel dat het afgelopen parlementaire jaar regelmatig in de aandacht stond, is het wetsvoorstel maatregelen bestrijding voetbalvandalisme en ernstige overlast.⁸¹ Het voorstel staat ook wel bekend als de 'Voetbalwet', maar dat is een vlag die de lading slechts gedeeltelijk dekt. De wet - formeel een wijziging van de Gemeentewet en de Wetboeken van Strafrecht en Strafvordering - heeft namelijk niet alleen betrekking op maatregelen die de burgemeester en de officier van justitie kunnen treffen ter beteugeling van voetbalgerelateerde overlast (stadionverbod, omgevingsverbod, meldplicht e.d.). De wet heeft een veel bredere reikwijdte, met name als gevolg van door de Tweede Kamer aangenomen amendementen. Over de rechtsstatelijke en staatsrechtelijke kwaliteit van deze amendementen was de Eerste Kamer zowel in de fase van het voorbereidend onderzoek als tijdens de

Dhr. Engels
fractievoorzitter D66

75 Toezegging To1150 op www.eerstekamer.nl

76 Naast de Afdeling bestuursrechtspraak zijn dit de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven.

77 Kamerstukken I 2009/10, 30 585, I.

78 Toezegging To1152 op www.eerstekamer.nl

79 Kamerstukken 31 904.

80 Kamerstukken I 2009/10, 31 904, F, p. 1.

81 Kamerstukken 31 467.

plenaire behandeling kritisch. Na een suggestie van de kant van de Kamer⁸² heeft de Minister van Justitie, tevens Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, over drie van de amendementen voorlichting gevraagd aan de Raad van State.⁸³ Ook deze plaatste de nodige kanttekeningen bij het wetsvoorstel zoals het bij de Eerste Kamer lag en verschaft daarmee voeding voor het plenaire debat, dat op 29 juni 2010 plaatsvond. Het debat concentreerde zich op het onderdeel van het wetsvoorstel dat - kort verwoord - de burgemeester de bevoegdheid toekent ouders een bevel te geven hun kinderen van jonger dan twaalf jaar niet onbegeleid over straat te laten gaan tussen 20:00 en 6:00 uur. Hier rees de vraag naar de noodzakelijkheid en proportionaliteit van de maatregel en de verhouding met het recht op een ongestoord gezinsleven, zoals beschermd door de Grondwet en mensenrechtenverdragen.

De Eerste Kamer stemde ondanks bezwaren tegen dit onderdeel van het wetsvoorstel en enkele andere onderdelen ervan vóór het voorstel, maar nam wel een motie aan waarin zij verklaarde dat bij de evaluatie van de wet specifiek aandacht dient te worden besteed aan de vraag of de bepaling over de 'twaalfminners' nog noodzakelijk is. In de tussentijd zou de regering algemeen verbindende voorschriften moeten vaststellen of aanwijzingen moeten geven om te voorkomen dat frictie met mensenrechtenverdragen ontstaat.⁸⁴ De minister toonde zich bereid om in overleg met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een circulaire op te stellen die voor de burgemeester als richtsnoer kan dienen bij de uitoefening van zijn bevoegdheid.⁸⁵

2.2 Handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en effectiviteit

De Eerste Kamer spant zich in om wetgeving, die naar haar opvatting in de praktijk tot uitvoerings- of handhavingsproblemen kan leiden, te voorkomen. Ook bekijkt de Eerste Kamer of wetten in de praktijk werkelijk het beoogde effect zullen hebben. Regelmatig worden vragen gesteld over de veronderstelde effecten van wetgeving.

Wabo

De Eerste Kamer heeft het afgelopen vergaderjaar de Invoeringswet Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) intensief gevolgd. Bij de Eerste Kamer bestonden Kamerbreed zorgen over de kwaliteitseisen voor de vergunningverlening, invoeringstermijn en het mogelijk verplichte karakter van de regionale uitvoeringsdiensten, die de besluitvorming voorbereiden omtrent de vergunningverlening.⁸⁶ De Kamer heeft met een zorgvuldige behandeling helderheid kunnen scheppen over onduidelijkheden die in de uitvoering dreigden te ontstaan. Zij bewerkstelligde dat de invoering mede afhankelijk werd van de inschatting van de gemeenten en provincies die de Wabo moeten uitvoeren.⁸⁷ Uiteindelijk leidde dit ertoe dat de Wabo niet overhaast werd ingevoerd. Door toedoen van de Eerste Kamer heeft de regering de invoerings-

⁸² Kamerstukken I 2009/10, 31 467, B, p. 12-13 en Kamerstukken I 2009/10, 31 467, D, p. 1.

⁸³ Kamerstukken I 2009/10, 31 467, G (met bijlage). Zie voor de amendementen Kamerstukken II 2008/09, 31 467, nrs. 9, 15 en 23.

⁸⁴ Kamerstukken I 2009/10, 31 467, H.

⁸⁵ Handelingen I 2009/10, nr. 34, p. 1459-1460.

⁸⁶ Kamerstukken I 2009/10, 31 953, I.

⁸⁷ Toezeggingen T01140 en T01141 op www.eerstekamer.nl

datum op 1 oktober 2010 gesteld, onder andere omdat de voor vergunningverlening benodigde ICT-voorzieningen op 1 juli 2010 niet op orde waren. De Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer heeft tot slot bevestigd dat de regionale uitvoeringsdiensten conform de wens van de Eerste Kamer noch wettelijk, noch impliciet verplicht worden gesteld. De gemeentelijke autonomie en de democratische legitimatie waren voor de Eerste Kamer belangrijke redenen om zich uit te spreken tegen verplichte regionalisering van de uitvoeringsdiensten.

Het aspect van gemeentelijke autonomie speelde overigens ook een rol tijdens de behandeling van het door de Eerste Kamer verworpen initiatiefvoorstel Van Dijken inzake vrijstelling van parkeerbelastingen voor houders van een gehandicaptenparkeerkaart.⁸⁸

2.3 Wetssystematiek en wetgevingsproces

Regelmatig stuit de Eerste Kamer op vragen ten aanzien van de wetssystematiek en het wetgevingsproces waaraan specifiek aandacht wordt besteed. Het gaat hierbij niet uitsluitend om technische vraagstukken maar vaak ook om vragen van staatsrechtelijke aard.

2.3.1 *Vooruitlopen op aanhangige wetgeving*

In het vorige Jaarbericht⁸⁹ is geconstateerd dat met enige regelmaat de situatie voorkomt dat de regering vooruit loopt op wetten, terwijl deze de Eerste Kamer nog niet zijn gepasseerd.

Voorhangprocedures

In het voorgaande Jaarbericht is reeds melding gemaakt van de lopende discussie tussen de Eerste Kamer en de regering over voorhangprocedures.⁹⁰ In de praktijk komt het regelmatig voor dat AMvB's worden voorgehangen voordat de funderende wet de Eerste Kamer gepasseerd is. De Eerste Kamer heeft het standpunt ingenomen dat het staatsrechtelijk zuiverder zou zijn wanneer de volledige parlementaire behandeling wordt doorlopen, alvorens een voorhangprocedure te starten. De Eerste Kamer meent dat pas na afhandeling van het wetsvoorstel vaststaat hoe de tekst van de delegatiebepaling moet worden uitgelegd.⁹¹ De Staatssecretaris van Justitie heeft in reactie hierop de stelling betrokken dat “de staatsrechtelijke zuiverheid er niet aan in de weg staat dat de voorhang reeds geschiedt op het moment dat de funderende wet nog niet tot stand is gekomen”.⁹² De reikwijdte staat vast zodra de wet in de Tweede Kamer is aangenomen en het voorhangen zelf is een feitelijke handeling die geen wettelijke grondslag behoeft, aldus de staatssecretaris.

⁸⁸ Kamerstukken 30 879.

⁸⁹ Jaarbericht 2008-2009, p. 28-29.

⁹⁰ Zie Jaarbericht 2008-2009, p. 28. Dit is een procedure waarbij de Kamer binnen een bepaalde termijn op de ‘voorgehangen’ (ontwerp) AMvB kan reageren met vragen en/of opmerkingen. In sommige, bij de wet bepaalde gevallen kan de Kamer de wens uitspreken dat de materie uit de AMvB bij wet wordt geregeld, waarna de regering verplicht is een wetsvoorstel in te dienen.

⁹¹ Kamerstukken I 2008/09, 31 700 VI, K.

⁹² Kamerstukken I 2009/10, 32 123 VI, B.

Dhr. Koffeman

fractievoorzitter Partij voor de Dieren

De Eerste Kamer heeft zich hierop in november 2009 tot de Minister van Justitie gericht met een verzoek om voorlichting van de Raad van State.⁹³ Hoofdvragen in dat verzoek waren wanneer de regering kan voorhangen en op welk moment de termijn begint te lopen waarbinnen de Kamer op een voorgehangen AMvB kan reageren. In april 2010 ontving de Eerste Kamer de gevraagde voorlichting.⁹⁴ De Raad van State schaart zich in grote lijnen achter de argumentatie van de regering. Wel merkt hij op dat de voorhang opnieuw moet plaatsvinden indien de reikwijdte van de delegatiebepaling door de behandeling in de Eerste Kamer kan veranderen. De Raad van State signaleert evenals de Eerste Kamer een onevenwichtigheid bij de verdeling tussen wat in de wet en wat in gedelegeerde regelgeving dient te worden geregeld. De Eerste Kamer heeft in reactie hierop in juni 2010 een aantal vragen gesteld aan de Minister van Justitie, onder andere of de minister de voorlichting van de Raad van State onderschrijft en of er een aanscherping komt van het uitgangspunt dat “wezenlijke elementen” in de wet zelf staan.⁹⁵ Begin september heeft de Eerste Kamer van de Minister van Justitie een brief ontvangen, waarin hij de standpunten en de conclusies van de Raad van State onderschrijft.⁹⁶ De minister acht het verder ondoenlijk om te komen met een aanscherping of inhoudelijke invulling van het criterium “wezenlijke elementen in de regelgeving”. Het legaliteitsbeginsel en het primaat van de wetgeving zijn leidend, aldus de minister.

2.3.2 Samenhang van wetgeving

Bij de inrichting van het wetgevingsproces in de Eerste Kamer wordt, teneinde recht te doen aan inhoudelijke samenhang, acht geslagen op wetsvoorstellen die de Eerste Kamer nog niet hebben bereikt en op relevante beleidsvorming.

Wet bestuurlijke lus Awb

In het vorige Jaarbericht is aandacht besteed aan de behandeling van het voorstel van wet van de Tweede Kamerleden Vermeij, Koopmans en Neppéus tot aanvulling van de Algemene wet bestuursrecht met een regeling voor herstel van gebreken in een besluit hangende beroep bij de bestuursrechter (Wet bestuurlijke lus Awb).⁹⁷ Dit wetsvoorstel is op 3 november 2009 aangenomen door de Eerste Kamer en in werking getreden per 1 januari 2010.⁹⁸ Het vraagstuk of met de inwerkingtreding van de Wet bestuurlijke lus Awb het wetsvoorstel Wijziging van de Tracéwet, Spoedwet wegverbreding en de Wet ruimtelijke ordening met het oog op de verbetering van de beroepsprocedure⁹⁹ overbodig is, speelt echter nog steeds. Laatstgenoemd voorstel is nog altijd in behandeling. De vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat heeft in het voorlopig verslag nogmaals aan de regering gevraagd of het niet voor de hand ligt om het wetsvoorstel in te trekken, nu de leden van de commissie zich niet aan de

93 Kamerstukken I 2009/10, 32 123 VI, D.

94 Kamerstukken I, 2009/10, 32 123 VI, L.

95 Kamerstukken I, 2009/10, 32 123 VI, N.

96 Kamerstukken I, 2009/10, 32 123 VI, N.

97 Jaarbericht 2008-2009, p. 30-31 en Kamerstukken 31 352.

98 Stb. 2009, 576.

99 Kamerstukken 31 546.

indruk konden onttrekken dat het voorstel is ingehaald door zowel de Wet bestuurlijke lus Awb als de daarvoor in aanmerking komende onderdelen van de eerder in dit Jaarbericht genoemde Crisis- en herstelwet.¹⁰⁰ De regering heeft vlak voor het ter perse gaan van dit Jaarbericht in de memorie van antwoord betoogd dat het wetsvoorstel wel degelijk meerwaarde heeft, gezien de daarin opgenomen mogelijkheid om hangende beroep een besluit op grond van de Tracéwet, de Spoedwet wegverbreding en de Wet ruimtelijke ordening te kunnen wijzigen zonder toepassing te geven aan afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht.¹⁰¹

2.3.3 *Bij lagere regelgeving afwijken van de wet*

Voor het derde opeenvolgende jaar heeft de Eerste Kamer zich bezig gehouden met wettelijke bepalingen die het voor de lagere regelgever mogelijk maken om af te wijken van de wet. Deze vorm van wetgeving wordt door de Kamer als onwenselijk ervaren omdat deze de kenbaarheid en overzichtelijkheid van regelgeving in de weg staat. Bovendien vindt zij het bezwaarlijk dat juist bij een afwijking van een wet, de normale procedure voor de totstandkoming van een wet terzijde wordt geschoven, en daarmee ook de parlementaire controle op de wetgeving. In reactie op een motie uit 2007 heeft de regering aangegeven deze vorm van regelgeving niet meer te zullen gebruiken en de Aanwijzingen voor de regelgeving aangepast. Ook heeft de regering een overzicht gegeven van bepalingen in bestaande wetgeving met zo'n afwijkingsmogelijkheid.¹⁰²

Dit parlementaire jaar heeft de Kamer in reactie op deze brieven kritische vragen gesteld over het onderscheid dat de regering had gemaakt tussen de wettelijke bepalingen. Met name het kwalificeren als 'pseudo'-afwijken en 'gerechtvaardigd' afwijken, kon niet altijd de kritische toets van de Kamer doorstaan. De regering heeft de Kamer bericht dat de ministeries verantwoordelijk zijn voor het opschonen van de wetgeving op het eigen beleidsterrein en dat het in de regel niet de bedoeling is dat nieuwe afwijkingsmogelijkheden worden gecreëerd in de wet. De meeste bepalingen in bestaande wetgeving met de kwalificatie 'pseudo'-afwijken zullen worden geschrapt. De Kamer wacht met belangstelling de initiatieven van de verschillende ministeries af.¹⁰³

3. Koninkrijksrelaties

Het parlementaire jaar 2009-2010 stond wat Koninkrijksrelaties betreft in het teken van de parlementaire behandeling van de wetsvoorstellen in het kader van de staatkundige vernieuwing van het Koninkrijk. Die vernieuwing moet voor Curaçao en Sint Maarten leiden tot de autonome landsstatus binnen het Koninkrijk, en voor de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba (BES-eilanden) tot een directe band met

Dhr. Ten Hoeve
fractievoorzitter
Onafhankelijke Senaatsfractie

100 Kamerstukken 32 127 en 32 254.

101 Kamerstukken I 2009/10, 31 546, E.

102 Kamerstukken I 2006/07, 26 200 VI nr. 65, D en Kamerstukken I 2007/08, 26 200 VI nr. 65, F, respectievelijk G.

103 Zie voor de correspondentie Kamerstukken I 2007/08, 26 200 VI nr. 65, G.

Dhr. Yildirim
fractievoorzitter Fractie-Yildirim

Nederland. 10 oktober 2010 geldt op gouvernementeel niveau als streefdatum voor het ingaan van deze veranderingen, mits aan de noodzakelijke voorwaarden is voldaan.

Het afronden van deze hervormingen betreft uiteindelijk een omvangrijke en unieke wetgevingsoperatie. Met inachtneming van de noodzakelijke zorgvuldigheid heeft de Eerste Kamer in een tijdsbestek van slechts enkele maanden twintig wetsvoorstellen getoetst en behandeld.¹⁰⁴ Op 11 mei 2010 aanvaardde zij zeven wetsvoorstellen die het mogelijk moeten maken dat de BES-eilanden als openbare lichamen (een soort bijzondere gemeenten) in het Nederlandse staatsbestel worden geïntegreerd. Een van de aanvaarde wetsvoorstellen regelt dat de eilandsraden op de BES-eilanden voortaan mede de Leden van de Eerste Kamer verkiezen. Omdat deze bepaling op gespannen voet staat met artikel 55 Grondwet, heeft de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een nota van wijziging ingediend die regelt dat de bepaling pas in werking treedt nadat artikel 55 Grondwet is gewijzigd.¹⁰⁵ In de Eerste Kamer deed de regering de toezegging dat zij het voorontwerp van de Grondwetswijziging nog vóór 6 juli 2010 ter kennis van de Kamerleden zou brengen.¹⁰⁶ Deze toezegging werd voldaan.

De tweede reeks wetsvoorstellen betrof tien voorstellen voor rijkswetgeving, waaronder de rijkswet tot wijziging van het Statuut in verband met de opheffing van de Nederlandse Antillen. De rijkswetgevingsprocedure in de beide Kamers der Staten-Generaal wijkt af van de normale wetgevingsprocedure in die zin dat het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden waarborgen biedt voor de inspraak van de regeringen en parlementen van de Nederlandse Antillen en Aruba bij de parlementaire behandeling van deze wetgeving in de Kamers. Dit betekent onder andere dat de zogenaamde ‘bijzondere gedelegeerden’ van de Staten van de Nederlandse Antillen en Aruba en de Gevolmachtigde ministers van de Nederlandse Antillen en Aruba (als vertegenwoordigers van de landsregeringen) voorlichting mogen geven tijdens de plenaire behandeling in de Eerste Kamer. Zij hebben geen motierecht en ook geen stemrecht. De laatste keer dat dit in de Eerste Kamer gebeurde, was in 2001. Aan de openbare beraadslagingen op 6 juli werd naast de Eerste Kamerleden deelgenomen door drie bijzondere gedelegeerden van de Staten van de Nederlandse Antillen en één bijzondere gedelegeerde van de Staten van Aruba. Achter de regeringstafel zaten - naast de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Minister van Justitie - de beide gevolmachtigde ministers van de Nederlandse Antillen en Aruba.

In meerderheid heeft de vaste commissie voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken de regering als voorwaarde gesteld voor afhandeling op 6 juli 2010 van de genoemde wetsvoorstellen dat de AMvRB “Samenwerkingsregeling waarborging plannen van aanpak landstaken Curaçao en Sint Maarten” uiterlijk op 2 juli 2010 zou zijn aangepast aan de in de Tweede Kamer aanvaarde motie-Leerdam c.s.¹⁰⁷ Deze

¹⁰⁴ Naast de hierna te noemen 17 wetsvoorstellen, betrof het ook nog voorstellen voor drie specifieke BES-wetten: Kamerstukken 32 207, 32 217 en 32 282.

¹⁰⁵ Kamerstukken II 2009/10, 31 956, nr. 12.

¹⁰⁶ Toezegging To1160 op www.eerstekamer.nl

¹⁰⁷ Kamerstukken II 2009/10, 32 213 (R1903), nr. 25.

motie bepleitte dat de AMvRB net zo lang zou kunnen worden verlengd, totdat de knelpunten op Curaçao en Sint Maarten zouden zijn opgelost. Het ontwerp koninklijk besluit tot verlenging zou bovendien steeds aan beide Kamers moeten worden voorgelegd. De regering voldeed aan de door de Eerste Kamer gestelde voorwaarde.¹⁰⁸ Bovendien zegde de regering in het debat toe verder te werken aan een toekomstvisie op het Koninkrijk - waarop door een groot aantal Eerste Kamerleden bij herhaling was aangedrongen - en daarbij de Kamer te betrekken. Als onderdeel van deze bezinning op de toekomst zou ook aandacht worden besteed aan verfijning van het instrumentarium dat de Koninkrijksregering ten dienste staat om zo nodig problemen in het Koninkrijk te kunnen oplossen.

Na de beraadslagingen op 6 juli spraken de Statenvoorzitters van de Nederlandse Antillen en Aruba zich - conform hun bevoegdheden als bijzondere gedelegeerden in het Statuut - uit over de wenselijkheid van de aanhangige wetsvoorstellen. Uniek waren ook de toespraken tot de Eerste Kamer van de Nederlands-Antilliaanse minister-president en de Arubaanse minister-president, die het hele debat van achter de regeringstafel hadden bijgewoond. Als adviseurs van de regering voerden zij krachtens artikel 69, derde lid Grondwet en artikel 91 Reglement van Orde van de Eerste Kamer het woord en markeerden het historische en bijzondere karakter van de beraadslagingen. Beiden benadrukten dat de staatkundige hervorming van het Koninkrijk, verankerd in de aanhangige wetsvoorstellen, geen eindpunt is, maar een begin markeert van het opnieuw inhoud geven aan de onderlinge verhoudingen tussen de landen van het Koninkrijk en de Koninkrijksband.

Negen van de tien wetsvoorstellen werden zonder stemming aanvaard. Het voorstel van rijkswet tot wijziging van het Statuut werd met algemene stemmen en onder applaus van de aanwezigen aangenomen.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Kamerstukken I, 2009/10, 32 213 (R1903) etc., D.

¹⁰⁹ Handelingen I, 2009/10, nr. 36, p. 1612-1617.

Aanbieding vernieuwde leskoffer
Derde Kamer

4. De Eerste Kamer in dialoog

Om haar taken op een goede wijze te kunnen vervullen is het van belang dat de Eerste Kamer contact zoekt en onderhoudt met bijvoorbeeld bestuurlijke en maatschappelijke organisaties en deskundigen. Zo zijn in het afgelopen parlementaire jaar deskundigen geconsulteerd en zijn vertegenwoordigers van verschillende provincies uitgenodigd om een bezoek te brengen aan de Eerste Kamer. Voorts bieden de Eerste Kamer en de Tweede Kamer middels het initiatief 'De Derde Kamer' basisscholen een lesprogramma aan en biedt de Kamer studenten actief stageplaatsen aan. Bovendien heeft de kamer een tweetal websites, via welke belangstellenden kennis kunnen nemen van de activiteiten van de Eerste Kamer.

4.1 Consultatie van deskundigen

De Kamer kan in de voorbereiding op de plenaire behandeling van een wet, nota of zelf geagendeerd thema (bijvoorbeeld bij een beleidsdebat) besluiten deskundigen en belanghebbenden te bevragen. Op initiatief van de Kamer of een commissie vinden geregeld expertbijeenkomsten en gesprekken met strategische adviesraden plaats. Het gaat er in die gesprekken om informatie te verkrijgen over voor de Kamer relevante aspecten van wetgevingskwaliteit, zoals de uitvoerbaarheid. Expertbijeenkomsten en gesprekken kunnen ook plaatsvinden ter voorbereiding op een beleidsdebat of naar aanleiding van een beleidsstuk dat in de Eerste Kamer behandeld wordt. Ook kan de Senaat bijvoorbeeld adviesorganen verzoeken om hem van schriftelijk advies te dienen.

Openbare raadpleging deskundigen Crisis- en herstelwet

Op 16 februari 2010 heeft de Eerste Kamer een openbare raadpleging van deskundigen gehouden over de Crisis- en herstelwet.¹¹⁰ Dit wetsvoorstel is gericht op de versneling van projecten in het ruimtelijke domein, om de economische crisis en haar gevolgen te bestrijden en een goed en duurzaam herstel van de economische structuur van Nederland te bevorderen. Het voorstel bevat daartoe tijdelijke en permanente maatregelen. De Eerste Kamer heeft deze raadpleging georganiseerd om deskundigen te kunnen raadplegen over onder andere de juridische, economische, planologische, bestuurlijke en milieukundige aspecten die verbonden zijn met de voorgestelde maatregelen in het wetsvoorstel. Zes deskundigen met verschillende specialisaties hebben informatieve vragen van Kamerleden beantwoord. Ook was een delegatie van de Raad voor de Rechtspraak aanwezig om vragen te beantwoorden. De informatie en inzichten die de raadpleging heeft opgeleverd, zijn door de Eerste Kamer benut bij de verdere behandeling van het wetsvoorstel. Tijdens de plenaire behandeling is ook door verschillende sprekers verwezen naar hetgeen naar voren is gekomen bij de raadpleging.

Expertmeeting en rondetafelgesprek EPD

Vanwege de complexiteit van het wetsvoorstel tot invoering van het landelijk elektronisch patiëntendossier (EPD)¹¹¹ heeft de commissie voor VWS/JG besloten zich niet te

¹¹⁰ Zie voor het stenografisch verslag van deze openbare raadpleging Kamerstukken I 2009/10, 32 127, F.

¹¹¹ Kamerstukken 31 466.

beperken tot een schriftelijke gedachtewisseling met de regering over dit wetsvoorstel, maar ook burgers en deskundigen te horen over dit onderwerp. In samenwerking met het Rathenau Instituut is daarom in december 2009 een expertmeeting georganiseerd, waarbij Senatoren en vertegenwoordigers van advies- en zorginstellingen en maatschappelijke organisaties van gedachten wisselden over de kwaliteit van de vast te leggen gegevens, de toegang tot en de beveiliging van het EPD, de positie van patiënten en de verhouding tussen de regionale initiatieven en het landelijke patiëntendossier. Ook de belangrijkste resultaten van de burgerconsultatie, een in opdracht van de Kamer door het Rathenau Instituut uitgevoerd onderzoek naar de opvattingen van burgers over het EPD, zijn tijdens deze expertmeeting gepresenteerd. Sluitstuk van de consultatieronde vormde een rondetafelgesprek in maart 2010 met een tiental wetenschappers en vertegenwoordigers van beroepsorganisaties in de gezondheidszorg.

Rapport inrichting openbaar bestuur

De Kamervoorzitter heeft op 27 april 2010 het eerste exemplaar van het rapport *Het einde van het blauwdruk-denken: naar een nieuwe inrichting van het openbaar bestuur* van de Raad voor het openbaar bestuur (Rob) in ontvangst genomen.¹¹² De Eerste Kamer had in het vergaderjaar 2008/2009 de Rob om advies gevraagd over de vraag op welke schaal (gemeente, provincie, regio, Rijk) bepaalde taken het beste kunnen worden belegd opdat doeltreffend, doelmatig en democratisch ingebed bestuur verzekerd is.¹¹³ In het rapport noemt de Rob de knelpunten in de huidige bestuurlijke organisatie en analyseert hij waarom de vele rapporten die sinds 1947 over het openbaar bestuur zijn verschenen niet hebben geleid tot grote staatsrechtelijke veranderingen op dit terrein. De Raad concludeert dat het niet zinvol is zelf een nieuwe blauwdruk voor het openbaar bestuur te maken. Wel introduceert hij principes aan de hand waarvan een nieuwe inrichting kan worden ontwikkeld.

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis der Koningin is van plan het Rob-rapport te betrekken bij een na het zomerreces te plannen beleidsdebat over het openbaar bestuur.¹¹⁴ Dit voorneemen sluit goed aan bij het verhandelde tijdens het debat in februari 2010 over de Wet veiligheidsregio's in de Eerste Kamer.¹¹⁵ Juist bij de veiligheidsregio's doen zich vragen voor betreffende bestuurskracht en democratische legitimatie. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties stelde in het debat dat er naar haar mening een fundamentele discussie over de inrichting van het openbaar bestuur in Nederland nodig is. De Kamer kreeg van haar de toezegging dat de regering op basis van onder meer het Rob-rapport (dat op dat moment nog moest verschijnen) en het rapport van de ambtelijke werkgroep Openbaar Bestuur (commissie-Kalden¹¹⁶) een standpunt over de toekomstige inrichting van het openbaar bestuur zal formuleren en dit na de zomer aan de Kamers zal presenteren.¹¹⁷ Na de val van het kabinet - kort na de behan-

112 Zie voor het rapport de website van de Rob, www.rob-rfv.nl, onder Publicaties.

113 Jaarbericht 2008-2009, p. 19.

114 Korte aantekeningen commissie BiZa/AZ 18 mei 2010.

115 Kamerstukken 31 117.

116 Te vinden op de website van het Ministerie van Financiën, www.minfin.nl

117 Toezegging T01125 op www.eerstekamer.nl

*Optreden Koninklijke Zangvereniging
Mastreechter Staar bij bezoek
Provincie Limburg*

deling van het wetsvoorstel - liet de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties weten dat het kabinet de reactie op het Rob-advies aan zijn opvolger overlaat, waardoor de presentatie van dit standpunt enige vertraging oploopt.¹¹⁸

4.2 Provinciebezoeken

De Senaat besloot in de Kamerperiode 2007–2011 alle provincies (opnieuw) uit te nodigen voor een bezoek aan de Eerste Kamer. De Kamer wil met deze bezoeken de banden met de provincies aanhalen. In het verslagjaar 2009–2010 hebben de Provinciale en Gedeputeerde Staten van Limburg, Noord-Brabant en Noord-Holland een bezoek gebracht aan de Eerste Kamer. Met de provincie Limburg werd gesproken over ‘de gevolgen van de economische crisis voor de provincie Limburg en Nederland’ en ‘de demografische ontwikkelingen’ in deze regio. Bij het bezoek van Provinciale en Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant kwamen de thema’s ‘middenbestuur’ en ‘Natura 2000’ aan de orde. In de ontmoeting met Noord-Holland werd gediscussieerd over de onderwerpen ‘gebruik van havens in Europa’ en het ‘middenbestuur’. Naast deze bezoeken, heeft op 19 april 2010 ook een ontmoeting plaatsgevonden tussen de fractievoorzitters uit de Eerste Kamer en de kring van Commissarissen van de Koningin. Gesproken is onder meer over de toekomstige bestuurlijke inrichting van Nederland, mede naar aanleiding van het eerder in dit Jaarbericht besproken advies van de Rob¹¹⁹.

4.3 Websites Eerste Kamer

De Eerste Kamer heeft twee met elkaar geïntegreerde websites. De website www.eerstetekamer.nl is de algemene website van de Eerste Kamer. De EuropaPoort - www.europapoort.nl - is de Europese website van de Eerste Kamer. Op deze website is informatie te vinden over de Europese activiteiten van de Kamer en haar commissies. Via deze websites kunnen belangstellenden kennis nemen van de activiteiten van de Kamer op het gebied van nationale en Europese wet- en regelgeving en overige activiteiten. Meer over deze websites is te vinden in hoofdstuk 4 van deel III (Bijlagen) van dit Jaarbericht.

4.4 De Derde Kamer

De Voorzitter van de Eerste Kamer heeft op dinsdag 18 mei 2010 de vernieuwde leskoffer en DVD van de Derde Kamer der Staten-Generaal ontvangen uit handen van leerlingen van groep zeven en acht van de basisschool Triangel uit Delfgauw. De Eerste en de Tweede Kamer ontwikkelden gezamenlijk het lesprogramma voor leerlingen van het basisonderwijs. Met dit pakket - bestaande uit een leskoffer en ondersteund via de interactieve website www.derdekamer.nl - raken de leerlingen in het basisonderwijs vertrouwd met de beginselen van de parlementaire democratie. Jaarlijks worden ongeveer 5000 lespakketten door basisscholen besteld.

¹¹⁸ Kamerstukken I 2009/10, 31 840, C, p. 3.

¹¹⁹ Zie hierover paragraaf 4.1 van deel I.

II DE EERSTE KAMER IN INTERNATIONAAL VERBAND

Links:
*Deelnemers plenaire
COSAC-vergadering in Madrid*

Rechts:
Europese vlag op gebouw Eerste Kamer

De Eerste Kamer kent een sterke internationale oriëntatie. Parlementaire diplomatie maakt een integraal onderdeel uit van het parlementaire werk. Diverse Leden zijn actief in parlementaire assemblees van internationale organisaties. De Eerste Kamer kende een gevarieerd jaar ten aanzien van Europese en internationale aangelegenheden. De in het voorgaande jaar afgeronde ‘Europese herbezinning’ heeft geleid tot een nieuwe werkwijze, ingaande vanaf het parlementaire jaar 2009-2010, zodat de Eerste Kamer haar traditioneel grote betrokkenheid bij Europa toekomstgericht in haar werkzaamheden tot uitdrukking kan brengen. Daarnaast is er aandacht voor het jaarlijkse Europeadebat, de diverse buitenlandse bezoeken en inkomende ontvangsten.

1. De Eerste Kamer en Europa

Op Europees gebied markeert de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon op 1 december 2009 een belangrijke mijlpaal. De Europese Unie begon op die datum aan een nieuwe fase in haar bestaan. Twee jaar nadat het Verdrag in Lissabon werd ondertekend kunnen regeringen, nationale parlementen, het Europees Parlement, de Raad en Europese Commissie inhoud geven aan de verdieping van de Europese samenwerking.

De Eerste Kamer was van meet af aan betrokken bij de uitwerking van de verdragsbepalingen, die een grotere rol toebedelen aan de nationale parlementen bij de ontwikkeling van Europees beleid. Leden van de Nederlandse Senaat hebben zich eveneens ingezet voor de bevoegdheid van de Raad om besluiten te nemen op basis van een gekwalificeerde meerderheid en voor een slagvaardigere Europese Commissie. Ook heeft de Eerste Kamer zich sterk gemaakt voor spoedige toetreding van de Europese Unie tot het Europees Verdrag voor Rechten van de Mens (EVRM).

De Eerste Kamer heeft zich terdege voorbereid op haar nieuwe bevoegdheden die zij deelt met 40 parlementaire Kamers in de EU. Voorafgaand aan het begin van het parlementaire jaar 2009-2010 hebben alle fracties hun instemming gegeven aan de

nieuwe Europese werkwijze van de Eerste Kamer. In de loop van het jaar heeft de Eerste Kamer bovendien een eigen procedure ontwikkeld rond het gebruik van een 'nieuw' instrument uit de Goedkeuringswet Verdrag van Lissabon, het parlementair voorbehoud.

In de tweede helft van het parlementaire jaar kregen vele van de afgesproken procedures uit de nieuwe Europese werkwijze voor het eerst hun beslag. Markant hierbij waren vooral de selectie van prioritaire Europese voorstellen door de vakcommissies uit het Wetgevings- en Werkprogramma van de Europese Commissie en de Algemene Europese Beschouwingen. Mede hierdoor staat Europese besluitvorming op de agenda van alle commissies en speelt deze een belangrijke rol in de dagelijkse besluitvorming.

Evenals bij haar nationale werkzaamheden streeft de Eerste Kamer bij haar Europese activiteiten naar een zo groot mogelijke transparantie en inzichtelijkheid van haar werkzaamheden. Daartoe is de website EuropaPoort geheel vernieuwd¹²⁰ en stelt de staf driewekelijks een nieuwsbrief samen met informatie over de Europese activiteiten binnen de Eerste Kamer en signaleringen van belangrijke Europese ontwikkelingen, de EUpdate.¹²¹ Noemenswaardig in dit verband zijn ook de succesvolle inspanningen van de Eerste Kamer om de internationale dimensie onderdeel te laten zijn van het educatief programma van het Huis voor democratie en rechtsstaat. Dit initiatief heeft als doel de burgers in het land, in het bijzonder ook jongeren, meer te betrekken bij thema's als de Grondwet, de geschiedenis van de Nederlandse democratie, het Koninkrijk der Nederlanden en ook Europa, de rechtsstaat en mensenrechten.

1.1 Europese werkwijze

De commissies van de Eerste Kamer volgen voorstellen van de Europese Commissie op de voet. Dit geldt ook voor beleidsinitiatieven van de Raad. Wanneer een Kamercommissie behandeling van een dergelijk voorstel in de Senaat wenselijk vindt, kan zij dit voortaan agenderen zonder tussenkomst van de Kamercommissie voor Europese Samenwerkingsorganisaties (ESO). De rol van de commissie ESO binnen de Kamer is daarmee verschoven van een poortwachtersfunctie naar een aanjagende en coördinerende functie voor wat betreft commissieoverstijgende activiteiten. Zij ontplooit daartoe zelf initiatieven, maar overlegt ook met Europese zustercommissies binnen de Conferentie van Commissies van Europese Zaken (COSAC). De beleidsverantwoordelijke commissies dragen daarmee de volledige verantwoordelijkheid voor de toetsing van Europese voorstellen. Met deze werkwijze, waartoe de Eerste Kamer in juni 2009 unaniem heeft besloten, heeft de Senaat zich voorbereid op het Verdrag van Lissabon dat op 1 december 2009 van kracht is geworden.

De Eerste Kamer heeft haar constitutionele rol en haar ambities bij de beïnvloeding

¹²⁰ Zie hoofdstuk 3 van deel III.

¹²¹ Abonneren op de EUpdate is mogelijk op www.europapoort.nl onder 'activiteiten' en 'EUpdate nieuwsbrief'.

van het Europees beleid in het voorgaande parlementaire jaar zorgvuldig gewogen.¹²² De uitkomst van deze reflectie is gebaseerd op het uitgangspunt van een complementaire rol van de Eerste en de Tweede Kamer, in het belang van een zo krachtig mogelijke inbreng van het Nederlandse parlement. Nieuw is dat de vaste commissies van de Eerste Kamer tijdig en proactief Europese dossiers in behandeling zullen nemen, zonder eerst een standpunt van de Nederlandse regering af te wachten.

Een andere belangrijke verandering is dat de toetsing van Europese wetgevingsvoorstellen aan de beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit in de Eerste Kamer plaatsvindt als onderdeel van een integrale toetsing van deze voorstellen in de vakcommissies. Bij de vakcommissies, die bij uitstek deskundig zijn op het beleidsterrein, rust de verantwoordelijkheid om hieraan uitvoering te geven. Op dinsdag 29 september 2009 is in goed overleg tussen beide Kamers uitvoering gegeven aan het besluit van de Eerste Kamer van 28 april 2009 om de werkzaamheden van de Tijdelijke Gemengde Commissie Subsidiariteitstoets (TGCS) van beide Kamers te beëindigen. In een brief die toenmalig Voorzitter Timmerman-Buck op 15 juni 2009 heeft verzonden aan de Voorzitter van de Tweede Kamer zijn voorstellen uitgewerkt voor nauwe samenwerking tussen beide Kamers van de Staten-Generaal bij het vroegtijdig signaleren, bespreken en actief beïnvloeden van voorstellen van de Europese Commissie en de Raad.¹²³ In haar brief van 25 mei 2010 heeft de Voorzitter van de Tweede Kamer hierop gereageerd.¹²⁴

De Eerste Kamer heeft verschillende instrumenten tot haar beschikking om een voorstel te behandelen, waaronder de subsidiariteitstoets en het parlementair voorbehoud. Het parlementair voorbehoud is een instrument dat is geïntroduceerd in de Goedkeuringswet van het Verdrag van Lissabon. Het houdt in dat de Kamer binnen twee maanden na ontvangst van een nieuw Europees voorstel kan besluiten dat zij dat voorstel van zodanig politiek belang acht dat zij over de behandeling daarvan op bijzondere wijze wenst te worden geïnformeerd. De regering is dan verplicht een parlementair voorbehoud te maken en mag dus gedurende deze periode niet met het voorstel instemmen. Eerst moet overleg tussen Kamer en regering plaatsvinden over de informatieverstrekking. Voor deze nieuwe werkwijze is adequate en tijdige informatievoorziening door de regering aan het parlement dan ook van cruciaal belang.

In juni 2010 heeft de Voorzitter de Minister van Buitenlandse Zaken per brief op de hoogte gesteld van de procedure van de Eerste Kamer rond de oproeping en het gebruik van het parlementair behandelvoorbehoud.¹²⁵ Artikel 4 van de Rijkswet tot goedkeuring van het Verdrag van Lissabon voorziet in deze mogelijkheid, maar biedt geen uitgewerkt kader voor wat betreft de toepassing van dit instrument. In de notitie wordt opgemerkt dat het nieuwe instrument slechts relatieve meerwaarde heeft boven de instrumenten die de Kamer in het licht van haar controletaak en de grond-

122 Kamerstukken I 2008/09, 30 953, H. Zie ook Jaarbericht 2008/2009, p. 39-42.

123 Kamerstukken I 2008/09, 30 953, G.

124 Kamerstukken II 2009/10, 30 953, nr. 4.

125 Zie Kamerstukken I 2009/10, 22 112, DU. De onderliggende notitie is te raadplegen via www.europapoort.nl, 'Eerste Kamer en Europa' en 'Europese werkwijze van de Eerste Kamer der Staten-Generaal'.

wettelijke informatieplicht van de regering bij toepassing van de ‘nieuwe Europese werkwijze’ heeft om invloed uit te oefenen op de inzet van de regering in de onderhandelingen in Raadsverband. De Kamer vertrouwt er overigens op dat zij – in het kader van de normale informatieverschaffing wegens de algemene controlerende taak van het parlement – tijdig en voldoende geïnformeerd wordt door de regering over de onderwerpen die de Kamer van belang acht.

Inzake de (frequentie van) toepassing van artikel 4 wordt in de Eerste Kamer de opvatting gehuldigd dat de Kamer slechts in bijzondere gevallen de weg van dit artikel volgt. Artikel 4 wordt alleen benut wanneer er aanleiding is informatiebehoefte op bijzondere wijze kracht bij te zetten, dan wel van meet af aan een zeer duidelijk signaal af te geven dat de Kamer (al dan niet in lijn met de regering) geenszins op voorhand akkoord kan gaan met een Europees wetgevingsvoorstel. Het voorbehoud kan in beginsel eindigen wanneer het door artikel 4 voorgeschreven overleg met de regering, dat binnen een termijn van vier weken dient plaats te vinden, ook daadwerkelijk heeft plaatsgevonden. De Kamer behoudt zich nadrukkelijk het recht voor om van deze handelwijze af te wijken indien zij voor adequate behandeling van een Europees voorstel, verlenging van de duur van het voorbehoud noodzakelijk acht.

1.2 Wetgevings- en werkprogramma

Op 31 maart 2010 heeft de Europese Commissie haar Wetgevings- en werkprogramma 2010 (WWP) gepubliceerd. De Europese Commissie heeft in het WWP een groot aantal initiatieven opgesomd die zij in 2010 en de jaren daarna wil uitvoeren. Conform de nieuwe Europese Werkwijze van de Eerste Kamer maken alle commissies van de Eerste Kamer binnen hun beleidsterrein een selectie uit het grote aantal initiatieven in het WWP van dossiers die de commissies parlementair wensen te toetsen. Deze dossiers zijn in het Europese Werkprogramma van de Eerste Kamer opgenomen. De Eerste Kamer heeft tijdens haar vergadering van 8 juni 2010 een lijst vastgesteld van onderwerpen die door de verschillende vaste commissies van de Kamer zijn geselecteerd uit het Wetgevings- en werkprogramma.¹²⁶ Met deze selectie brengt de Eerste Kamer de nieuwe Europese werkwijze in praktijk, waarover de regering eerder al is geïnformeerd in een brief van 5 januari 2010.¹²⁷ De als prioritair aangemerkte voorstellen worden door de afzonderlijke commissies geagendeerd zodra deze zijn gepubliceerd door de Europese Commissie. De Kamercommissie bepaalt vervolgens welke vorm de behandeling zal aannemen.

1.3 Algemene Europese Beschouwingen

1.3.1 Thema en voorbereiding

Onder de nieuwe naam Algemene Europese Beschouwingen (AEB) heeft de Eerste Kamer op 20 april 2010 een beleidsdebat gevoerd met de regering over de Europese

¹²⁶ Dossier E100012 op www.europapoort.nl

¹²⁷ Kamerstukken I 2009/10, 30 953, H.

Unie en de Raad van Europa, op grond van het beleidsdocument 'De Staat van de Unie 2009-2010' en de Begrotingsstaten Buitenlandse Zaken 2010.¹²⁸ Het overkoepelende thema van het debat was het buitenlands beleid van de Europese Unie.¹²⁹

Vanuit haar Europese aanjaagfunctie binnen de Kamer heeft de commissie voor Europese Samenwerkingsorganisaties (ESO) ter voorbereiding op het debat een aantal activiteiten georganiseerd in samenwerking met andere commissies. Zo hebben de commissies ESO, Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO) en Financiën gesproken met leden van de Algemene Rekenkamer en van de Europese Rekenkamer over de financieel-economische crisis en de controle op de besteding van Europese gelden. De Algemene Rekenkamer heeft ook een briefing verzorgd over het recent gepubliceerde EU-Trendrapport 2010, dat de belangrijkste ontwikkelingen in het financieel management van de EU beschrijft. De Algemene Rekenkamer concludeerde daarbij onder andere dat er een beperkte voortgang is in de verbetering van de verantwoording over de besteding van EU-gelden en dat het inzicht in de doelrealisatie van het EU-beleid beperkt is. De Eerste Kamer dringt in verschillende relevante Europese fora, met name in de Conferentie van Commissies van Europese Zaken (COSAC), aan op het belang van het afleggen van verantwoordelijkheid over de nationale besteding van Europese gelden. Nederlandse delegaties roepen consequent collega's uit andere Europese parlementen op om hun regeringen aan te sporen zogenaamde lidstaatverklaringen af te geven voor de bestede gelden, die vervolgens door de nationale Rekenkamers moeten worden goedgekeurd. Ook is gesproken met de Permanente Vertegenwoordiger van Nederland bij de EU, de heer De Bruijn, onder meer over de voortgang rond de oprichting van de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO) en de huidige financiële ontwikkelingen in Europa en de rest van de wereld.

Daarnaast brachten enkele leden van de commissie voor Europese Samenwerkingsorganisaties op 22 maart 2010 een werkbezoek aan Brussel. De Leden spraken met drie Eurocommissarissen, de heer Lewandowski (Begroting en financiële programmering), mevrouw Kroes (Digitale Agenda) en de heer Rehn (Economische en Monetaire zaken). Tijdens gesprekken met de Secretaris-Generaal van de Raad, de heer De Boissieu, en met een lid uit het kabinet van de Hoge Vertegenwoordiger/Vice President van de Commissie, mevrouw Ashton, heeft de commissie zich nader geïnformeerd over de oprichting van de Europese Dienst voor Extern Optreden. Met de ambassadeur van de Raad van Europa bij de EU, de heer Frøysnes, werd gesproken over de toetreding van de EU tot het EVRM.

De woordvoerders van de fracties gingen tijdens het debat onder andere in op de benoeming van een vaste voorzitter voor de Europese Raad, de heer Van Rompuy, en de nieuwe functie van Hoge Vertegenwoordiger voor het buitenlands beleid van de EU, bekleed door mevrouw Ashton. Zij constateerden dat er nog onduidelijkheid

¹²⁸ Kamerstukken II 2009/10, 32 125, nr. 2 en Kamerstukken I 2009/10, 32 123 V, F.

¹²⁹ Handelingen I 2009/10, nr. 26, p. 1080-1144.

bestaat over de invulling van de verschillende nieuwe functies, waardoor het gevaar bestaat dat men in elkaars vaarwater terecht kan komen.

Ook de economische crisis en de rol van de EU kwamen ter sprake tijdens de AEB. Het Stabiliteits- en Groeipact is niet door alle landen stringent nageleefd, zo werd tijdens het debat naar voren gebracht. De vraag rees hierbij hoe dit kan worden verbeterd. De Minister van Buitenlandse Zaken zei hierop kritisch te staan ten opzichte van het voorstel van de Europese Commissie om een permanent noodfonds in te stellen, maar het wel eens te zijn met het voorstel van de Commissie om strikter toe te zien op naleving en zo nodig boetes op te leggen.

Met de Minister van Justitie besprak de Senaat de toetreding van de EU tot het EVRM, sinds jaren voor de Eerste Kamer een belangrijk thema. Het Verdrag van Lissabon maakt de weg vrij voor de toetreding van de Europese Unie tot het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM). Dit verdrag waarborgt onder meer het recht op een eerlijk proces (artikel 6) en het recht op respect voor het privé- en familieleven (artikel 8). Om de toetreding van de Europese Unie tot het EVRM mogelijk te maken moest ook de verdragstekst van de Raad van Europa worden aangepast. Protocol nr. 14 geeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) bevoegdheid om zich ook uit te spreken over zaken die door instellingen van de Europese Unie ter beoordeling worden voorgelegd. Vanuit de Kamer werd dan ook gepleit voor een spoedige toetreding tot het Verdrag. Ook werd gesproken over de verhoudingen tussen het EHRM en het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Verder werd vanuit de Eerste Kamer zorg geuit over de toenemende aanwas van Europese agentschappen en de institutionele en democratische inbedding van deze agentschappen in Europa. De Kamer was eveneens kritisch over mogelijke doublures tussen (nieuwe) activiteiten van de Europese Unie en reeds bestaande instrumenten en werkzaamheden van de Raad van Europa, met name met betrekking tot het Europees Bureau voor de Grondrechten.

1.3.2 *Toezeggingen regering*

De aandacht in de Eerste Kamer voor de capaciteit en activiteiten van de Raad van Europa en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft geleid tot een aantal toezeggingen van de regering.¹³⁰ Zo heeft de Minister van Buitenlandse Zaken toegezegd op zoek te gaan naar een werkwijze waarin Nederland andere landen kan meekrijgen in zijn opstelling ten opzichte van versterking van de financiële positie van de Raad van Europa. Ook heeft hij aangekondigd de Kamer spoedig te informeren over een eerder gedane toezegging een extra kracht aan te stellen bij het bureau van Mensenrechtencommissaris Hammarberg. Verder heeft de Minister van Justitie de Kamer toegezegd de werklast van het EHRM aandacht te geven en als richtsnoer te gebruiken bij het te voeren beleid. Ook met betrekking tot een ander aspect dat

¹³⁰ Toezeggingen To1187 t/m To1194 op www.eerstekamer.nl

in de Eerste Kamer veel aandacht krijgt, de relatie tussen de Raad van Europa en de Europese Unie, deed de Minister van Buitenlandse Zaken de toezegging om een uitgebreidere schriftelijke rapportage toe te zenden aangaande de duplicatie van werkzaamheden tussen de Raad van Europa en het EU Grondrechten Agentschap.

1.4 Symposia

Internationale conferenties benadrukken de Europese en internationale betrokkenheid van de Eerste Kamer. Zij bieden de mogelijkheid om de inhoudelijke behandeling van zowel nationale als internationale dossiers in een breder perspectief te plaatsen. Daarmee kunnen ze verdere diepgang creëren bij de behandeling van dossiers en wetsvoorstellen.

NAVO Symposium

Op 23 september 2009 vond in de Eerste Kamer een symposium plaats over de toekomst van de NAVO, getiteld '*NATO at 60 - the future ahead*'.¹³¹ De NAVO bestond in dat jaar 60 jaar. Het debat over de toekomst van de NAVO kon bij deze gelegenheid gezien worden in de bredere context van de mondiale veiligheidsstructuur. Hoofdsprekers op het symposium waren professor Lindley-French, specialist op het gebied van het Amerikaanse buitenlandbeleid en de strategische ontwikkelingen in Europa op het gebied van defensie en veiligheid, en de heer Kosachev, voorzitter van de commissie Internationale Betrekkingen van het Russische parlement. Ook hebben twee Senatoren een bijdrage geleverd. Tijdens het symposium, georganiseerd door de Eerste Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO), werd onder meer benadrukt dat de NAVO zich in hoofdzaak moet blijven richten op haar *core business*. Verder kwam de relatie tussen de NAVO en Rusland uitgebreid aan bod. Kosachev sprak over de publieke opinie in Rusland die soms nauwere samenwerking met de NAVO in de weg staat. Ten gevolge op deze conferentie heeft de commissie BDO op 30 maart 2010 gesproken met de heer Van der Veer, vicevoorzitter van een groep van twaalf experts die nadenkt over het nieuwe strategische concept van de NAVO.

Symposium over 60 jaar Raad van Europa en 50 jaar EHRM

Ter gelegenheid van de 60^e verjaardag van de Raad van Europa en de 50^e verjaardag van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) is op 2 november 2009 in het gebouw van de Eerste Kamer een groot symposium gehouden.¹³² De organisatie was in handen van de vaste commissies voor Justitie en voor Europese Samenwerkingsorganisaties van de Eerste Kamer en de vaste commissies voor Justitie en voor Europese Zaken van de Tweede Kamer. Deelnemers waren Kamerleden, wetenschappers, rechters en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties.

Het symposium werd geopend door de Voorzitter van de Eerste Kamer, tevens voormalig voorzitter van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa. Na een

¹³¹ Kamerstukken I 2008/09, 32 123 V, H.

¹³² Zie Jaarbericht 2008-2009, p. 43.

inleiding van de voorzitter van de Nederlandse delegatie naar de Parlementaire Assemblee, ging het eerste deel van het symposium van start. Allereerst spraken de Staatssecretaris voor Europese Zaken en eregast en Mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa, de heer Hammarberg, over de rol van de Raad van Europa in de 21^e eeuw. Professor Van Kalmthout (hoogleraar vreemdelingenrecht en strafrecht) ging vervolgens als referent in op de betogen van de voorgaande sprekers en vertelde daarbij ook over zijn eigen werk als lid van het *Committee for the Prevention of Torture* (CPT).

Onderwerp van het tweede deel van het symposium was de impact van de Raad van Europa op Nederland. Op het terrein van asiel- en immigratierecht sprak de Staatssecretaris van Justitie. Na haar kwam emeritus hoogleraar immigratierecht Boeles aan het woord. Ten slotte gingen de heer Myjer (Nederlands rechter in het Europees Hof voor de Rechten van de Mens) en de heer Van Kempen (hoogleraar strafrecht en mensenrechten) specifiek in op de impact van de Raad van Europa op het Nederlandse strafrecht. Het symposium werd voorgezeten door de heer Jurgens, oud-Lid en voormalig ondervoorzitter van de Eerste Kamer.¹³³

2. Internationale contacten

De inhoudelijke verdieping en verbreding die de werkwijze van de Eerste Kamer kenschetsen hebben ook betrekking op de wijze waarop zij haar internationale contacten onderhoudt. Het 'dubbelmandaat' van parlementariërs die deelnemen aan interparlementaire activiteiten draagt bij aan inhoudelijke discussies in nationale parlementen en vergroot daarbij de internationale oriëntatie van de parlementen. Parlementaire diplomatie heeft een belangrijke positie ingenomen op het wereldtoneel en in parlementen. Ook binnen de EU vraagt de nieuwe verdragsrechtelijke rol van de nationale parlementen om een grote verantwoordelijkheid en betrokkenheid. Deze rol heeft geleid tot een intensivering van de relaties tussen nationale parlementen en tussen nationale parlementen en het Europees Parlement.

De Eerste Kamer heeft tijdens het afgelopen parlementaire jaar een actieve rol gespeeld in het internationale speelveld. Namens de Eerste Kamer heeft de Voorzitter een aantal officiële bezoeken gebracht aan landen die voor de werkzaamheden van de Kamer of voor Nederland in het algemeen bijzondere betekenis hebben. Het afgelopen jaar heeft de Eerste Kamer ook een aantal relevante hoogwaardigheidsbekleders mogen ontvangen. Verder kent de Eerste Kamer een aanzienlijk aantal zeer actieve leden en plaatsvervangend leden van parlementaire assemblees, zoals die van de Raad van Europa, de NAVO, de OVSE en de Benelux. Ten slotte worden de verschillende commissies in de Eerste Kamer vertegenwoordigd op (interparlementaire) conferenties, georganiseerd door het parlement in de lidstaat die het EU-voorzitterschap bekleedt en door het Europees Parlement.

¹³³ Van het symposium is een schriftelijk verslag beschikbaar, Kamerstukken I 2009/10, 32 123 V, I.

2.1 Buitenlandse bezoeken

Duitsland

De Voorzitter van de Eerste Kamer bracht op 25 en 26 maart 2010 een bezoek aan Berlijn waar hij werd ontvangen door beide kamers van het Duitse parlement. Hij was daar onder meer als buitenlandse gast aanwezig bij een plenaire zitting van de Bundesrat. De Voorzitter sprak eveneens met Voorzitter Lammert van de Bundestag, de Duitse Minister van Justitie mevrouw Leutheusser-Schnarrenberger en onderminister de heer Hoyer van Buitenlandse Zaken. Daarnaast was er een gesprek met de heer Reinhart, Minister van het Land Baden-Württemberg, met in zijn portefeuille ook Europese en Internationale Zaken. In de ontmoetingen werd gesproken over de Duits-Nederlandse handelsrelatie en de gezamenlijke opstelling van beide landen met betrekking tot actuele Europese beleidsvragen. Tijdens een gedachtewisseling met de parlementaire commissie voor Europese aangelegenheden van de Duitse Senaat werd gesproken over de samenwerking tussen de parlementen van de lidstaten van de Europese Unie.

Zuid-Afrika

Tijdens een bezoek aan Zuid-Afrika had de Kamervoorzitter op 24 februari 2010 in Kaapstad een ontmoeting met de Voorzitter van de Nationale Assemblée van Zuid-Afrika, dr. Vuyisile Sisulu. De Voorzitters spraken over de recente ontwikkelingen op het Afrikaanse continent, de betrekkingen tussen Nederland en Zuid-Afrika en over kennisuitwisseling en mogelijke samenwerking tussen de nationale parlementen. De Voorzitter heeft de heer Sisulu uitgenodigd voor een bezoek aan de Eerste Kamer begin 2011. Tevens bracht de Kamervoorzitter een bezoek aan het parlement van Namibië, waar hij sprak met verschillende volksvertegenwoordigers.

Turkije

Op uitnodiging van de Voorzitter van de Turkse Grand National Assembly, de heer Şahin, heeft de Voorzitter van de Eerste Kamer in april 2010 een bezoek gebracht aan Turkije. Met zijn opvolger als Voorzitter van de Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa, de Turk de heer Çavuşoğlu, besprak de Senaatsvoorzitter onder meer het belang van parlementaire diplomatie in een snel veranderende wereld en het belang van een sterke afvaardiging van nationale parlementariërs naar internationale parlementaire assemblees. In een gesprek met parlamentsvoorzitter Şahin kwamen behalve Europese en internationale vraagstukken ook de betrekkingen tussen Turkije en Nederland aan de orde. Met name het naderende jubileum van 400 jaar diplomatieke betrekkingen tussen Turkije en Nederland in 2012 kreeg aandacht. Met President Gül besprak de Kamervoorzitter de voortgang in de onderhandelingen over de toetreding van Turkije tot de Europese Unie, de verhouding van Turkije tot de landen in de regio (waaronder Rusland, Georgië, Armenië, Irak, Iran en Syrië), de betrekkingen tussen Turkije en Nederland en de grondwetswijziging die in Turkije op dat moment in behandeling was. De Senaatsvoorzitter merkte op dat een succesvolle afronding van het hervormingsproces een voorwaarde is voor de toetreding van Turkije tot de Europese Unie. Bijzondere aandacht is in de gesprekken ook besteed aan de positie van de vrouw in Turkije.

Rechts
Bezoek Voorzitter Eerste Kamer aan de
President van Turkije dhr. Gül

Links:
Bezoek Voorzitter Europese Raad
dhr. Van Rompuy

2.2 Internationale ontvangsten

Europese Raad

Het eerste officiële bezoek van de Voorzitter van de Europese Raad, de heer Van Rompuy, aan een parlement van een EU-lidstaat vond op 6 januari 2010 plaats aan de Eerste Kamer, waar de heer Van Rompuy sprak met de Voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer. Van Rompuy is sinds 1 januari 2010 in functie als de eerste permanente Voorzitter van de Europese Raad. In een aansluitende verklaring lichtte Van Rompuy aspecten van de nieuwe Europa 2020 strategie toe. Voorafgaand aan het bezoek van de Raadsvoorzitter hesen de Kamervoorzitters gezamenlijk de Europese vlag op de Mauritsstoren van het gebouw van de Eerste Kamer.

Georgië

In het kader van een officieel bezoek aan Nederland heeft de Voorzitter van de Eerste Kamer op 4 maart 2010 de Minister van Buitenlandse Zaken van Georgië, de heer Vashadze, ontvangen. Tijdens een onderhoud spraken beiden over het belang van een stabiele verhouding tussen Georgië en zijn buurlanden, en over de betrekkingen tussen de Europese Unie en Rusland. Ook kwam de relatie tussen de EU, de NAVO en Georgië aan de orde.

Duitsland

De Eerste Kamervoorzitter en de Tweede Kamervoorzitter hebben woensdag 23 juni 2010 de heer Böhrnsen, Voorzitter van de Bundesrat van de Bondsrepubliek Duitsland, ontvangen. Böhrnsen bracht een officieel bezoek aan Nederland, en had eerder op de dag een ontmoeting met Hare Majesteit de Koningin en de demissionaire minister-president. De Kamervoorzitters hadden in het gebouw van de Eerste Kamer een onderhoud met hun Duitse collega over bilaterale aangelegenheden en actuele ontwikkelingen in Europees verband.

2.3 Parlementaire assemblees

De inzet van de Kamer op Europees en internationaal vlak krijgt ook gestalte door deelname aan internationale parlementaire assemblees. Bijeenkomsten van deze assemblees beperken zich echter niet tot de vergaderdagen van de Eerste Kamer, om welke reden Senatoren, die anders dan de Tweede Kamerleden zich niet fulltime met het parlementaire werk bezighouden, inkomsten derven wanneer zij op andere wekdagen deelnemen aan deze bijeenkomsten. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft toegezegd deze barrière te slechten door bij wet een vergoeding te regelen voor Eerste Kamerleden voor deelname aan internationale parlementaire assemblees.

Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa

De Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa, beter bekend als de PACE (*Parliamentary Assembly Council of Europe*), is samengesteld uit 318 volksvertegenwoordigers uit de lidstaten van de Raad van Europa. In de Raad van Europa zijn 47

landen verenigd om de mensenrechten te handhaven en de democratie en de rechtsstaat te bevorderen. De PACE vergadert vier keer per jaar gedurende een week in Straatsburg. Resoluties van de PACE worden besproken in de commissie ESO en onder de aandacht gebracht van de relevante vakcommissies. De Eerste Kamer kent een zeer actieve delegatie naar de Parlementaire Assemblee naar de Raad van Europa. Het afgelopen parlementaire jaar hebben de leden van de delegatie meermaals aandacht gevraagd voor de werklust van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Ook hebben individuele Leden als rapporteur breed gewaardeerde rapporten over mensenrechten en migratie opgesteld.

Tijdens een bezoek van de Voorzitter van de Eerste Kamer aan de Raad van Europa in Straatsburg van 25 tot en met 27 januari 2010 is hij benoemd tot *Honorary President* van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa. Ook had de Voorzitter ontmoetingen met de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa, de (nieuw verkozen) Voorzitter van de Parlementaire Assemblee, de Mensenrechtencommissaris, de President van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en de Nederlandse regeringsvertegenwoordiging bij de Raad.

NAVO-Assemblee

Nederland werd op de 55ste jaarlijkse vergadering van de NAVO Parlementaire Assemblee in november 2009 in Edinburgh vertegenwoordigd door vier Eerste Kamerleden. Samen met collega's uit de NAVO-lidstaten hebben de parlementariërs gedebatteerd over onder meer de inzet van troepen in Afghanistan, de relatie met Rusland, het tegengaan van de verspreiding van massavernietigingswapens en de mogelijke effecten van klimaatverandering op strategische veiligheidsvraagstukken. Tijdens deze vergadering werd een aantal leden van de Nederlandse delegatie (her)benoemd in bestuursfuncties van de Assemblee. Daarnaast heeft een lid van de delegatie als rapporteur van de economische commissie een rapport uitgebracht over de gevolgen van de financiële crisis voor de defensiebudgetten van de NAVO lidstaten.

WEU-assemblee

Een belangrijke ontwikkeling binnen de WEU-assemblee deed zich voor in maart 2010, toen de tien landen die partij zijn bij het West-Europese Unie-verdrag (officieel Verdrag van Brussel, 1948, herzien 1954)¹³⁴, in een gezamenlijke verklaring hun voornemen kenbaar maakten het Verdrag op te willen zeggen. Veel van de taken en instellingen van de WEU zijn reeds overgeheveld naar de Europese Unie. De in Parijs gevestigde Parlementaire Assemblee (PA) van de WEU is het laatst overgebleven institutionele onderdeel van de WEU. Met de voorgenomen opzegging van het WEU-verdrag lijkt er in juni 2011 een einde te komen aan de activiteiten van de PA. De vraag dient zich daarom aan hoe nationale parlementen invulling willen geven aan hun verantwoordelijkheid om parlementaire controle uit te oefenen op het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensie Beleid (GVDB), wat nog steeds een intergouvernementeel

¹³⁴ Te weten België, Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Italië, Luxemburg, Nederland, Portugal, Spanje en het Verenigd Koninkrijk.

beleidsterrein is. Dit houdt in dat nationale parlementen zich een oordeel dienen te vormen over de vraag hoe het parlementair toezicht op het Europees buitenlands- en veiligheidsbeleid vorm dient te krijgen. Naar verwachting zal hierover in het parlementaire jaar 2010-2011 een besluit genomen worden.

OVSE

Leden van de Eerste Kamer hebben het afgelopen parlementaire jaar vanuit hun achtergrond en expertise binnen de verschillende commissies van de Parlementaire Assemblée van de OVSE significante bijdragen geleverd aan de politieke oordeelsvorming over uiteenlopende onderwerpen. Zo is op initiatief van één van deze Leden een resolutie over de rol van de zogenaamde Chernozem gordel, een gebied van vruchtbare landbouwgrond, in de wereldvoedselvoorziening met algemene stemmen aangenomen.

Beneluxparlement

De Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad, bestaande uit 49 leden, adviseert de regeringen van België, Nederland en Luxemburg over onder meer buitenlands beleid, mensenrechten, tarieven, douanerechten, waterwegen, uitlevering en auteursrechten. Het Beneluxparlement brengt gevraagd en ongevraagd advies uit aan het Comité van Ministers. Die adviezen kan het parlement uitbrengen in de vorm van resoluties. Gedurende het parlementaire jaar 2009-2010 stonden discussies binnen het Beneluxparlement voornamelijk in het teken van de herziening van het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie. Het herziene verdrag heeft tot doel om de Benelux Unie een voortrekkersrol binnen de Europese Unie te laten vervullen en de samenwerking in de grensstreken te bevorderen. Binnen het Beneluxparlement is eveneens veel gesproken over de wijze waarop samenwerking in Beneluxverband in de toekomst vorm dient te krijgen.

2.4 Interparlementaire contacten

Het Europese interparlementaire speelveld

De inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon heeft in het Europese interparlementaire speelveld een discussie in gang gezet over de gevolgen voor de werkwijze van nationale parlementen, de onderlinge samenwerking en de parlementaire controle op verschillende aspecten van het EU-beleid. De Voorzitters van de EU-parlementen zijn op 12 december 2009 in een extra bijeenkomst in Stockholm samengekomen om deze onderwerpen te bespreken en de discussie hierover werd gecontinueerd tijdens de reguliere vergadering in mei 2010.

Tijdens de bijeenkomsten van de *Conference of Community and European Affairs Committees* van parlementen van de Europese Unie (COSAC) werd duidelijk dat dit forum mogelijk een ander karakter zal krijgen nu het Verdrag van Lissabon in werking is getreden. Zo is de vraag opgeworpen of de praktijk van een gezamenlijke subsidiariteitstoets van een tweetal voorstellen in COSAC-verband daarbij voortgezet dient te worden. Een aantal lidstaten stelt voor om COSAC vooral te benutten als discussieforum over politiek

gevoelige onderwerpen. De delegatie van zowel de Eerste als de Tweede Kamer heeft grote vraagtekens gezet bij de wenselijkheid van een dergelijke ontwikkeling. Zij heeft voorgesteld intensiever gebruik te maken van bestaande overlegstructuren en van de mogelijkheden die het internet biedt in plaats van de instelling van nieuwe vergaderingen. Daarnaast werd een oriënterende discussie gevoerd over de wijze waarop en het forum waarbinnen het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid (GBVB) dient te worden besproken, nu de Parlementaire Assemblee van West-Europese Unie mogelijk zal worden opgeheven.¹³⁵

Verder heeft de delegatie van de Eerste Kamer zich ingezet om aandacht te vragen voor meer transparantie binnen de Europese Unie. Zij richtte zich daarbij op drie elementen. Ten eerste heeft de delegatie collega's in andere lidstaten aangespoord om bij te dragen aan de transparantie van de besteding van Europese gelden door, net zoals Nederland, een lidstaatverklaring af te leggen waarin besteding inzichtelijk wordt gemaakt. Ten tweede vroeg zij aandacht voor de onderhandelingen in Raadskader, die te weinig transparant zijn. De nationale parlementen moeten daarover goed geïnformeerd worden, opdat zij de betrokken bewindspersonen, die deelnemen aan de Raadsonderhandelingen, adequaat kunnen controleren op hun voorgenomen stellingname in de Raad. Ten slotte heeft de delegatie haar zorgen geuit over de aanwas van agentschappen en over het gebrek aan transparantie van de comitologieprocedure.

Europees Parlement

Eén dag na de inwerkingtreding van het Europees Verdrag van Lissabon, op 2 december 2009, heeft de Voorzitter een officieel werkbezoek gebracht aan het Europees Parlement in Brussel. Hij werd onder andere ontvangen door de Voorzitter van het Europees Parlement, de heer Buzek. Bij deze gelegenheid heeft hij de heer Buzek uitgenodigd voor een officieel bezoek aan de Staten-Generaal. Verder heeft hij gesproken met Nederlandse Europarlementariërs, de heer Verhofstadt, voorzitter van de liberale fractie in het Europees Parlement, de heer Pöttering, oud-voorzitter van het Europees Parlement, de heer Frøysnes, de Permanent Vertegenwoordiger van de Raad van Europa bij de Europese Unie, en de heer De Bruijn, Permanent Vertegenwoordiger van de Nederlandse regering bij de Europese Unie. Belangrijkste gespreksonderwerpen waren de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon, de nieuwe werkwijze voor de nationale parlementen en in bredere zin de uitdagingen voor de toekomst.

Eerste Kamerleden hebben deelgenomen aan gezamenlijke interparlementaire bijeenkomsten met het Europees Parlement. Zo is bijvoorbeeld tijdens een interparlementaire commissiebijeenkomst van de commissie voor Buitenlandse Zaken van het Europees Parlement en vertegenwoordigers van de gelijknamige commissies van de nationale parlementen uitgebreid gesproken over de oprichting van de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO). Daarbij heeft een groot aantal nationale parlementen gewezen op het feit dat het Verdrag van Lissabon nadrukkelijk stelt dat het EU buitenlands- en veiligheidsbeleid een intergouvernementeel

¹³⁵ Zie hierover paragraaf 2.3 van deel II.

terrein blijft en dat parlementaire controle op de activiteiten van de Hoge Vertegenwoordiger en de EDEO op dit gebied dan ook is voorbehouden aan nationale parlementen, voornamelijk via hun eigen regering.

Een markant moment in het parlementaire jaar 2009-2010 is verder de allereerste videoconferentie van Leden van de Eerste en Tweede Kamer met Nederlandse Europarlementariërs op 14 september 2010. De voorzitters van beide Kamers openden de bijeenkomst samen met Voorzitter Buzek van het Europees Parlement.

Associatie van Europese Senaten (AES)

Op uitnodiging van de Voorzitter van de Poolse Senaat, de heer Borusewicz, kwamen de Voorzitters van de Europese Senaten op 22 en 23 oktober 2009 bijeen in de Poolse havenstad Gdańsk om te herdenken dat twintig jaar geleden in meerdere Midden-Europese landen een einde kwam aan de communistische overheersing. Zij bespraken de ontwikkeling van de democratie in de Europese landen sinds de omwenteling van 1989. Voorafgaand aan de conferentie legden de Senaatsvoorzitters een krans bij het Solidariteitsmonument voor de eind jaren tachtig omgekomen havenarbeiders in de haven van Gdańsk. In zijn toespraak benadrukte de Eerste Kamervoorzitter dat onze gemeenschappelijke toekomst in het verenigd Europa ligt.

Tijdens de jaarconferentie van de AES, die van 15 tot 17 april 2010 plaatsvond in Rome, gaf de Kamervoorzitter zijn visie op het thema 'de ontwikkeling van de parlementaire diplomatie', waarbij met name de rol van de Senaten wordt belicht. In zijn toespraak wees de Eerste Kamervoorzitter op de sterk toegenomen interdependentie, niet alleen tussen de Europese regeringen, maar ook tussen de parlementen die gezamenlijk beleidsinitiatieven van de Europese Commissie en de Raad moeten beoordelen. Ook in hun relatie tot internationale organen en NGO's spelen nationale parlementen steeds meer een rol in het diplomatiek verkeer. Hieraan vorm geven is niet alleen voorbehouden aan de regeringen. Ook de Europese Senaten hebben hierin een rol én verantwoordelijkheid, en zullen meer en meer hun inbreng leveren, stelde de Voorzitter van de Eerste Kamer.

Ook onderhoudt de Eerste Kamer goede contacten met Europese Senaten op bilateraal niveau. Op 2 december 2009 heeft de Voorzitter een bezoek gebracht aan de Belgische Senaat, waar hij ontvangen werd door de Voorzitter van de Belgische Senaat, de heer De Decker. Verder is de Kamervoorzitter in het voorjaar van 2010 ontvangen in de Franse Senaat door Senaatsvoorzitter Gérard Larcher.

III. BIJLAGEN

1. Samenstelling fracties in 2009-2010

CDA (21 zetels)

Beeten, mr. R.H. van de	Leunissen, prof. dr. K.M.L.
Bemelmans-Videc, mw. prof. dr. M.L.	Linden, drs. P.R.H.M. van der
Benedictus, dr. G.	(Voorzitter Eerste Kamer) ¹³⁶
Bijsterveld, mw. dr. S.C. van	Terpstra, drs. G.H.
Doek, drs. H.A.	Tiesinga MSc, mr. ir. ing. H.L. ¹³⁷
Dölle, prof. mr. drs. A.H.M.	Timmerman-Buck, mw. mr. Y.E.M.A.
Essers, prof. dr. P.H.J.	(Voorzitter Eerste Kamer) ¹³⁸
Flierman, dr. A.H.	Vedder-Wubben AAG, mw. H.C.M.
Franken, prof. dr. H. (vice-fractievoorzitter)	Vries-Leggedoor, mw. G. de
Goyert, mw. A.A.E.	(fractiesecretaris)
Hendriks, mr. J.A.M.	Werner, drs. F.J.M. (fractievoorzitter)
Hillen, drs. J.S.J.	Willems, ir. R.
Janse de Jonge, dr. E.J.	

VVD (14 zetels)

Asscher, drs. E.	Hofstra, ir. P.H.
Biermans, mr. G.J.J.	Huijbregts-Schiedon, mw. W.H.
Broekers-Knol, mw. mr. A.	Kappen, Generaal-Majoor
Dupuis, mw. prof. dr. H.M.	der Mariniers (b.d.), F.E. van
(eerste Ondervoorzitter Eerste Kamer)	Kneppers-Heijnert, mw. prof. mr. dr. E.M.
Duthler, mw. mr. dr. A.W. (fractiesecretaris)	Rosenthal, prof. dr. U. (fractievoorzitter)
Graaf, mr. G.J. de (vice-fractievoorzitter)	Schaap, prof. dr. ing. S.
Hermans, drs. L.M.L.H.A.	Swenker, mw. mr. P.

PvdA (14 zetels)

Driel, drs. S.J. van	Noten, drs. H.C.P. (fractievoorzitter)
Eigeman, drs. J.H.	Putters, prof. dr. K. (fractiesecretaris)
Hamel, drs. J. ¹³⁹	Rehwinkel, dr. J.P. ¹⁴⁰
Haubrich-Gooskens, mw. mr. C.E.T.M.	Sylvester, mw. dr. J.J.
Leijnse, prof. dr. F.	Tan, mw. mr. I.Y.
Linthorst, mw. drs. M.Y.	Vries, prof. mr. K.G. de
(vice-fractievoorzitter)	(tweede Ondervoorzitter Eerste Kamer)
Meindertsma, mw. M.C.	Westerveld, mw. prof. dr. M.
Meurs, mw. prof. dr. P.L.	

¹³⁶ Voorzitter per 6 oktober 2009 ter vervanging van mw. mr. Y.E.M.A. Timmerman-Buck als Voorzitter.

¹³⁷ Per 3 november 2009 ter vervanging van mw. mr. Y.E.M.A. Timmerman-Buck als Lid.

¹³⁸ Voorzitter tot 6 oktober 2009. Lid Eerste Kamer tot 1 november 2009.

¹³⁹ Per 22 september 2009 ter vervanging van dr. J.P. Rehwinkel.

¹⁴⁰ Tot 14 september 2009.

SP (11 zetels)

Elzinga, A.	Reuten, dr. G.A.T.M.
Horn, mw. dr. G.H.M.M. ten	Slager, C.
Kox, M.J.M. <i>(fractievoorzitter)</i>	Slagter-Roukema, mw. drs. T.M.
Meulenbelt, mw. drs. A.H.	<i>(vice-fractievoorzitter)</i>
Peters, dr. P.W.J. <i>(fractiesecretaris)</i>	Smaling, prof. dr. ir. E.M.A.
Quick-Schuijt, mw. mr. A.C.	Vliegthart, dr. A.

ChristenUnie (4 zetels)

Boer, drs. R. de	Lagerwerf-Vergunst, mw. mr. E.F.
<i>(vice-fractievoorzitter/fractiesecretaris)</i>	Schuurman, prof. dr. ir. E.
Kuiper, prof. dr. R.	<i>(fractievoorzitter)</i>

GroenLinks (4 zetels)

Böhler, mw. dr. B. <i>(vice-fractievoorzitter)</i>	Strik, mw. mr. drs. M.H.A.
Laurier, drs. J.P. <i>(fractiesecretaris)</i>	Thissen, C.P. <i>(fractievoorzitter)</i>

SGP (2 zetels)

Berg, G. van den	Holdijk, mr. G. <i>(fractievoorzitter)</i>
<i>(vice-fractievoorzitter/fractiesecretaris)</i>	

D66 (2 zetels)

Engels, prof. mr. J.W.M.	Schouw, dr. A.G. <i>(fractievoorzitter)</i> ¹⁴¹
<i>(vice-fractievoorzitter/fractiesecretaris,</i>	Staal, mr. B.
<i>fractievoorzitter per 16 juni 2010)</i>	<i>(vice-fractievoorzitter/fractiesecretaris)</i> ¹⁴²

Partij voor de Dieren (1 zetel)

Koffeman, drs. N.K. <i>(fractievoorzitter)</i>	

Onafhankelijke Senaatsfractie (1 zetel)

Hoeve, drs. H. ten <i>(fractievoorzitter)</i>	

Fractie-Yildirim (1 zetel)¹⁴³

Yildirim, D. <i>(fractievoorzitter)</i>	

¹⁴¹ Tot 16 juni 2010.

¹⁴² Per 22 juni 2010 ter vervanging van dr. A.G. Schouw als Lid.

¹⁴³ Vanaf 2 oktober 2007 vormt de heer Yildirim de (éénmans)Fractie-Yildirim. Tot 25 september 2007 was hij lid van de SP-fractie.

2. De Eerste Kamer in cijfers

2.1 Wetgeving in cijfers

2.1.1 Behandelde wetsvoorstellen

	2009-2010	2008-2009	2007-2008	2006-2007	2005-2006
Totaal aantal wetsvoorstellen behandeld (incl. begrotingen en planologische kernbeslissingen)	256	257	199	251	269
Aantal hamerstukken	137	194	147	192	198
Aantal plenaire vergaderingen	37	41	39	39	38
Aantal commissievergaderingen waarin voorbereidend onderzoek plaatsvond	72	65	98	59	65
Aantal wetten in voorbereidend onderzoek	133	90	123	76	83
Verworpen wetsvoorstellen	2	0	3	0	2

2.1.2 Behandelde Europese voorstellen

Aantal / type Europees voorstel	2009-2010		2008-2009	
	Geagendeerd in vakcommissies	Overleg met de regering	Geagendeerd in vakcommissies	Overleg met de regering
Richtlijnen	7	4	31	11
Mededelingen en aanbevelingen	14	13	27	7
Besluiten	9	5	3	0
Beschikkingen	0	0	1	0
Verordeningen	5	2	19	9
Groenboeken	4	4	8	6
Witboeken	0	0	0	0
Lidstaatinitiatieven ¹⁴⁴	3	3	-	-
Verslagen van de Europese Commissie ¹⁴⁵	3	0	-	-
Europese dossiers (m.u.v. JBZ) geagendeerd in commissies	45	31 ¹⁴⁶	89	33
JBZ-instemmingsbesluiten ¹⁴⁷	10	7 ¹⁴⁸	50	15

De commissies van de Eerste Kamer volgen voorstellen van de Europese Commissie op de voet. Wanneer een Kamercommissie behandeling van een dergelijk voorstel in de Senaat wenselijk acht, kan zij dit - anders dan in de voorheen geldende procedure - agenderen zonder tussenkomst van de Kamercommissie voor Europese Samenwerkingsorganisaties (ESO).¹⁴⁹

¹⁴⁴ Het betreft hier een categorie voorstellen die in dit Jaarbericht voor het eerst op deze wijze wordt geregistreerd. Daarom zijn er geen cijfers beschikbaar over 2008-2009.

¹⁴⁵ Idem.

¹⁴⁶ In 28 gevallen betrof het schriftelijk overleg. In drie gevallen vond een mondeling overleg plaats. Dit ging over de intensivering van de economische beleidscoördinatie vanuit de Europese Unie en over twee richtlijnen die deel uitmaken van het Europees asielpakket.

¹⁴⁷ Met inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon per 1 december 2009 is dit instemmingsrecht sterk beperkt.

¹⁴⁸ Daarnaast is in twee gevallen schriftelijk overleg gevoerd met de Europese Commissie.

¹⁴⁹ Zie uitgebreid over de nieuwe Europese werkwijze van de Eerste Kamer paragraaf 1.1 van deel II.

Voor diverse Europese besluiten op het terrein van Justitie en Binnenlandse Zaken (JBZ) had de Nederlandse minister tot 1 december 2009 de instemming van de beide Kamers der Staten-Generaal nodig alvorens hij in de Raad van Ministers met een besluit akkoord kon gaan. Dit was geregeld in de goedkeuringswetten bij de Verdragen van Maastricht, Amsterdam en Nice. Aldus kwam aan de beide Kamers een vetorecht toe. In de Eerste Kamer werd de instemming verleend door de plenaire vergadering, maar voorbereid door de commissie voor de JBZ-Raad. Met de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon per 1 december 2009 is dit instemmingsrecht sterk beperkt.

2.1.3 Doorlooptijden wetsvoorstellen

In het wetgevingsproces kunnen onder meer de volgende fasen worden onderscheiden: adviesaanvraag bij de Raad van State, behandeling in de Tweede Kamer, behandeling in de Eerste Kamer en het tijdsverloop tot publicatie van de wet. In onderstaande tabel is per fase de minimale en maximale doorlooptijd in dagen weergegeven.

	Gemiddelde duur			Minimale duur			Maximale duur		
	09-10	08-09	07-08	09-10	08-09	07-08	09-10	08-09	07-08
Raad van State ¹⁵⁰	47	33	33	1	1	1	169	133	182
Tweede Kamer	176	177	189	10	1	3	1381	1753	1854
Eerste Kamer	102	106	104	12	5	11	1827	1510	657
Publicatie	36	45	29	2	1	1	134	212	133

De gemiddelde doorlooptijd van een wetsvoorstel in de Eerste kamer bedroeg 102 dagen. Het voorstel dat er het langst over heeft gedaan betreft het wetsvoorstel Affectieschade.¹⁵¹ Van de 1827 dagen dat dit wetsvoorstel aanhangig is geweest bij de Eerste Kamer was de Eerste Kamer 1393 dagen in afwachting van achtereenvolgens de memorie van antwoord, de nadere memorie van antwoord, een door de minister toegezegd rapport en een ontwerp-AMvB. Het betreffende wetsvoorstel is uiteindelijk overigens verworpen.

¹⁵⁰ Bron: Raad van State, Directie Wetgeving.

¹⁵¹ Kamerstukken 28 781.

2.2 Gebruik van bevoegdheden in de Eerste Kamer

2.2.1 Moties, schriftelijke vragen, interpellaties, novelles

Vergaderjaar	2009-2010	2008-2009	2007-2008	2006-2007
Moties (totaal)	52	39	32	9
a. aangenomen	18	20	14	6
b. verworpen	23	7	9	0
c. aangehouden	1	3	1	1
d. ingetrokken	5	6	6	3
e. gewijzigd	5	3	2	1
Schriftelijke vragen	12	15	11	10
Interpellaties	0	0	2	0
Novelles	1	0	1	3

3. Werkzaamheden commissies

Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat / Algemene Zaken en Huis der Koningin (BZK/AZ)

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat / Algemene Zaken en Huis der Koningin heeft zich het afgelopen vergaderjaar onder meer bezig gehouden met de schriftelijke voorbereiding van de zogenaamde 'Dijkstalvoorstellen'. Deze betreffen een pakket wetsvoorstellen inzake de rechtspositie (inclusief de financiële positie) van politieke ambtsdragers.¹⁵² De commissie kreeg van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de toezegging dat de regering een wetsvoorstel zal voorbereiden waarin een vergoeding voor Eerste Kamerleden die deelnemen aan een internationale parlementaire assemblee wordt geregeld.¹⁵³ Verder hield de commissie zich intensief bezig met een wetsvoorstel inzake de wijze van verkiezing van de Eerste Kamer.¹⁵⁴ Over het wetsvoorstel, dat uit een reeks in de Eerste Kamer aangenomen moties voortvloeit¹⁵⁵, werd per brief met de regering gecommuniceerd en in een mondeling overleg van gedachten gewisseld. In het kader van de voorbereiding van de plenaire behandeling van het voorstel voor een Wet veiligheidsregio's stelde de commissie ten slotte veel kritische vragen over de inrichting van het Nederlandse openbaar bestuur.¹⁵⁶

Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO)

Gedurende het parlementaire jaar heeft de commissie BDO de voortgang van de herziening van het strategisch concept van de NAVO intensief gevolgd. Zij heeft hierover onder andere een internationaal symposium georganiseerd en uitgebreid gesproken met de heer Van der Veer, de vicevoorzitter van de Expertgroep die de Secretaris-generaal van de NAVO over dit onderwerp informeert. Ook heeft de commissie zich, samen

¹⁵² Kamerstukken 30 424, 30 425 en 30 693.

¹⁵³ Toezegging To1087 op www.eerstekamer.nl

¹⁵⁴ Kamerstukken 32 191. Het wetsvoorstel betreft de drempel om gekozen te worden met voorkeurstemmen, de mogelijkheid om lijstverbindingen aan te gaan en het tijdstip van de verkiezing.

¹⁵⁵ Kamerstukken I 2008/09, 31 200 II A, E, F en G. Zie daarover Jaarbericht 2008-2009, p. 20.

¹⁵⁶ Kamerstukken 31 117.

met de commissie voor Europese Samenwerkingsorganisaties, gebogen over institutionele ontwikkelingen binnen het Europees buitenlands- en veiligheidsbeleid. Bijzondere aandacht was er voor de oprichting van een Europese Dienst voor Extern Optreden en de inrichting van het parlementaire toezicht op het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid van de EU na de voorgenomen opheffing van de Parlementaire Assemblée van de West-Europese Unie.

Economische Zaken (EZ)

Voor de vaste commissie voor Economische Zaken lag het zwaartepunt in het afgelopen vergaderjaar bij regelgeving op de terreinen mededinging en energie. De commissie heeft geconstateerd dat de aan de Kamer toegezegde novelles met betrekking tot de zogenaamde 'slimme meter' aanhangig zijn gemaakt bij de Tweede Kamer.¹⁵⁷ Op 9 maart 2010 bleek geen meerderheid¹⁵⁸ te bestaan voor het in verband met de demissionaire status van het kabinet controversieel verklaren van het wetsvoorstel tot wijziging van de Winkeltijdenwet.¹⁵⁹ Op 15 juni 2010 is het initiatiefwetsvoorstel tot versterking van de positie van leveranciers uit het MKB¹⁶⁰ aangenomen. Na aanvaarding van het voorstel liet de minister weten de bekrachtiging afhankelijk te stellen van het oordeel van de Europese Commissie omtrent eventuele strijdigheid met het Europese kartelverbod.¹⁶¹

Europese Samenwerkingsorganisaties (ESO)

Voor de vaste commissie voor Europese Samenwerkingsorganisaties heeft de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon op 1 december 2009 een belangrijk stempel op haar werkzaamheden gedrukt. Binnen de Kamer heeft de commissie haar nieuwe aanjaagfunctie met betrekking tot Europese ontwikkelingen ten volle invulling gegeven. Markante voorbeelden hiervan waren de Algemene Europese Beschouwingen en de grote aandacht voor institutionele vraagstukken na 'Lissabon'. Eveneens heeft zij de selectie begeleid van dossiers uit het Werk- en Wetgevingsprogramma van de Europese Commissie die de Eerste Kamer intensief wenst te behandelen. In haar contacten met Europese zustercommissies heeft de commissie zich ingezet om de bevoegdheden voor nationale parlementen uit het nieuwe Verdrag effectief gestalte te geven.

Financiën (Fin.)

Het afgelopen parlementaire jaar werd voor de vaste commissie voor Financiën gekenmerkt door grote aandacht voor zowel de kwaliteit van enkele omvangrijke wetsvoorstellen, als voor overkoepelende beleidsvraagstukken. In het eerste geval sprong vooral de intensieve behandeling van de gewijzigde Successiewet in het oog, waarbij tijdens de voorbereiding zowel aspecten van rechtszekerheid, alsook uitvoerbaarheid en effectiviteit aan de orde zijn geweest. Op deze gebieden heeft de Kamer in het plenaire debat dan ook toezeggingen gekregen. Tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen zijn de bredere financiële beleidslijnen behandeld. Relevant in deze context was ook een overleg met de Minister van Financiën over de toekomst van de Economische en Monetaire Unie.

¹⁵⁷ Het betreft novelles op de wetsvoorstellen 31 320 (implementatie EG-richtlijnen energie-efficiënte) en 31 374 (verbetering elektriciteits- en gasmarkt): Kamerstukken II 2009/10, 32 373, nr. 2 en 32 374, nr. 2.

¹⁵⁸ Handelingen I 2009/10, nr. 21, p. 883-889.

¹⁵⁹ Kamerstukken I 2009/10, 31 728, A.

¹⁶⁰ Kamerstukken I 2008/09, 31 531, A.

¹⁶¹ Kamerstukken II 2009/10, 31 531, nr. 17.

JBZ-Raad (JBZ)

De commissie voor de JBZ-Raad heeft in het afgelopen parlementaire jaar buiten de inhoudelijke behandeling van Europese dossiers, met name aandacht besteed aan de gewijzigde informatiepositie van de commissie na de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon. Hierover werd na enige correspondentie - toen de zorg over het verminderde informatieaanbod nog niet was weggenomen - een mondeling overleg gevoerd met de minister.¹⁶² De kritische opstelling van de Kamer ten aanzien van de bewaarplicht verkeersgegevens werd gereflecteerd in een brief¹⁶³ van de regering aan de Europese Commissie, bij gelegenheid van de evaluatie van die bewaarplicht.

Justitie (Just.)

Buiten de behandeling van wetsvoorstellen heeft de commissie voor Justitie over uiteenlopende onderwerpen met de regering en externe partijen overleg gevoerd. Informatieve gesprekken zijn gevoerd met de leden van de Hoge Raad en de voorzitter van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie, de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken en de Kring van Kantonrechters. Er is uitvoerig schriftelijk overleg gevoerd over het rapport van de commissie Brouwer-Korf en het kabinetsstandpunt daarover, waarbij ook werd teruggesproken op de uitkomsten van een expertbijeenkomst over privacy die in een voorgaand parlementair jaar was georganiseerd. Naar aanleiding van een brief over commerciële eigenaren van gerechtsdeurwaarderskantoren antwoordde de minister dat in de Gerechtsdeurwaarderswet een algemene formulering van de onafhankelijke positie van de gerechtsdeurwaarder zal worden opgenomen. Onder meer ter waarborging van de onafhankelijkheid van de gerechtsdeurwaarder en om iedere (schijn van) belangenverstremming te voorkomen, zou de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG) deelneming van derden in zijn algemeenheid te moeten verbieden. Daarover is overleg gaande.

Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

In oktober 2009 formuleerde de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de wens in het voorjaar van 2010 een beleidsdebat te houden met de Minister van LNV over natuurbeleid en –wetgeving. Door de demissionaire status van het kabinet zag de commissie zich genoodzaakt af te zien van zowel het voor 13 april 2010 geplande beleidsdebat als van de daaraan voorafgaande expertmeeting. In de nota naar aanleiding van het verslag behorend bij het initiatiefwetsvoorstel Wet verbod pelsdierhouderij¹⁶⁴ is de Eerste Kamer een novelle¹⁶⁵ in het vooruitzicht gesteld. Nadat deze novelle de Kamer had bereikt, stelde de commissie eind juni voor op 5 oktober 2010 over te gaan tot een gecombineerde plenaire behandeling van beide voorstellen. Medio mei 2010 is de commissie begonnen aan het voorbereidend onderzoek inzake de Wet dieren¹⁶⁶.

162 Kamerstukken I 2009/10, 32 317, J.

163 Kamerstukken I 2009/10, 31 145, P.

164 Kamerstukken I 2008/09, 30 826, A.

165 Kamerstukken I 2009/10, 32 369, A.

166 Kamerstukken I 2009/10, 31 389, A.

Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken (NAAZ)

Het vergaderjaar 2009-2010 stond voor de vaste commissie voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken in het teken van de staatkundige veranderingen binnen het Koninkrijk per 10 oktober 2010 en de daarvoor noodzakelijke wetgeving. Bij de voorbereiding van deze wetgeving heeft de commissie NAAZ samengewerkt met de relevante vakcommissies. Op 11 mei 2010 nam de Kamer een belangrijk deel van de regelgeving voor de BES-eilanden aan en op 6 juli 2010 tien voorstellen voor rijkswetgeving, waaronder een rijkswet tot wijziging van het Statuut. Enkele voorstellen volgen in een later stadium. De commissie sprak enkele malen over het rapport 'Kiezen voor het Koninkrijk'¹⁶⁷, dat op 11 november 2009 is gepresenteerd door de Commissie democratisch deficit. In januari 2010 besprak de commissie het rapport samen met de commissie NAAZ uit de Tweede Kamer. In de loop van het parlementaire jaar werd geconcludeerd dat de aanbevelingen uit dit rapport – waaronder publicatie van 'de Staat van het Koninkrijk', een nieuw "Koninkrijksdebat" in de Staten-Generaal en vernieuwing van het interparlementair overleg in het Koninkrijk – ná 10 oktober 2010 onderwerp van gesprek zullen moeten zijn tussen de Nederlandse parlementaire delegatie en die van de (deels nieuwe) parlementen van de landen in het Caribisch gebied.

Onderwijs, Cultuur en Wetenschapsbeleid (OCW)

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschapsbeleid behandelde in het parlementaire jaar 2009-2010 een aantal wetsvoorstellen die betrekking hebben op de kwaliteit van het onderwijs. In dit verband kunnen worden genoemd: het wetsvoorstel versterking besturing¹⁶⁸, het voorstel tot invoering van bekostigingsvoorschriften voor het primair en voortgezet onderwijs¹⁶⁹ en de wetsvoorstellen inzake het onderwijsachterstandenbeleid¹⁷⁰ en het accreditatiestelsel.¹⁷¹ Op 15 juni 2010 heeft de commissie gesproken met een delegatie van de Onderwijsraad over het onderwerp 'Vorming en persoonsontwikkeling in het onderwijs'. Dat gesprek was een uitvloeisel van een eerder (kennismakings)gesprek tussen de commissie en de Raad in april 2009.

Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW)

De commissie voor SZW heeft zich hoofdzakelijk bezig gehouden met de behandeling van wetsvoorstellen en ook na aanvaarding werd soms de gedachtewisseling voortgezet. De minister en staatssecretaris werden bevraagd over de 'Wajong', vooral ook over de inspanningen om werkgevers te betrekken bij het versoepelen van de overgang van speciaal onderwijs naar werk voor jong gehandicapten. Na afloop van het debat over de aanpak van jeugdwerkloosheid door langer tijdelijke contracten toe te staan¹⁷² wilde de commissie zeker stellen dat er meer onderbouwing ligt wanneer over twee jaar zou worden voorgesteld de crisismaatregel te verlengen. De opmerking dat het "plausibel" is dat de maatregel zal werken werd te mager bevonden. De commissie gaf aan ook kwalitatief onderzoek te verlangen.

Verkeer en Waterstaat (V&W)

167 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-55694.html>

168 Kamerstukken I 2008/09, 31 821, A.

169 Kamerstukken I 2009/10, 31 828, A.

170 Kamerstukken I 2009/10, 31 989, A.

171 Kamerstukken I 2009/10, 32 210, A.

172 Kamerstukken 32 058.

Voor de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat was de Crisis- en herstelwet van speciale betekenis.¹⁷³ Het voorstel strekt er toe te komen tot versnelling van projecten in het ruimtelijke domein, om de economische crisis en haar gevolgen te bestrijden en een duurzaam herstel van de economische structuur te bevorderen. Op 16 februari 2010 vond een raadpleging van deskundigen plaats.¹⁷⁴ Op 9 maart 2010 besloot de Kamer dit voorstel niet controversieel te verklaren.¹⁷⁵ Het voorstel is op 16 maart 2010 na hoofdelijke stemming met 48 stemmen voor en 17 stemmen tegen aangenomen.¹⁷⁶ Door de demissionaire status van het kabinet kon het door de commissie gewenste plenaire debat over het natuurherstel en de verdieping van de Westerschelde met de Minister van LNV eerst in juni worden gehouden. Bij dit debat werd een motie aangenomen waarin de Kamer uitspreekt dat de rijksprocedure onverkort van toepassing is zodat er geen beroep zal worden gedaan op de Crisis- en herstelwet om versnelling van de procedure te realiseren. Tevens werd verzocht de overwegingen van de motie te betrekken bij de behandeling van zienswijzen.¹⁷⁷

Verzoekschriften

De commissie voor de verzoekschriften heeft in 2010 haar eigen werkwijze geëvalueerd. Zij deed dit aan de hand van een notitie waarin onder meer werd ingegaan op de historische wortels van het petitieright, de juridische betekenis van artikel 5 van de Grondwet (het grondwettelijke petitieright), de wijze waarop de Eerste Kamer met verzoekschriften omgaat, het toetsingskader dat de commissie hanteert en de verhouding tussen de Eerste Kamer en de Ombudsman. De commissie concludeerde dat er geen aanleiding is haar werkwijze aan te passen of haar reglement te wijzigen. Deze conclusie is door het College van Senioren onderschreven.

Volksgezondheid, Welzijn en Sport / Jeugd en Gezin (VWS/JG)

Voor de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport / Jeugd en Gezin stond het verslagjaar in het teken van enkele wetsvoorstellen met een principiële karakter. Zo werden de wetsvoorstellen Verwijsindex risicojongeren en bestuurlijke handhaving volksgezondheidswetgeving na een intensieve voorbereiding aangenomen.¹⁷⁸ De behandeling van het wetsvoorstel elektronisch patiëntendossier (EPD)¹⁷⁹ werd evenwel niet afgerond. Daarover is in samenwerking met het Rathenau Instituut zowel een expertmeeting als een rondetafelgesprek georganiseerd.¹⁸⁰ Op verzoek van de minister is de voor 1 juni 2010 voorziene plenaire behandeling uitgesteld.¹⁸¹ In plaats daarvan is een tussentijds plenair debat gehouden waarbij drie kritische moties inzake het EPD werden aangenomen.¹⁸² De commissie wacht bij het ter perse gaan van dit Jaarbericht op de nadere memorie van antwoord.

173 Kamerstukken I 2009/10, 32 127, A.

174 Kamerstukken I 2009/10, 32 127, F.

175 Handelingen I 2009/10, nr. 21, p. 883-889.

176 De wet is in werking getreden met ingang van 31 maart 2010 (Stb. 2010, 137).

177 Kamerstukken I 2009/10, LXXXVIII, D.

178 Kamerstukken I 2007/08, 31 122, A herdruk en Kamerstukken I 2008/09, 31 855, A.

179 Kamerstukken I 2008/09, 31 466, A.

180 Kamerstukken I 2009/10, 31 466, E en F.

181 Kamerstukken I 2009/10, 31 466, H.

182 Kamerstukken I 2009/10, 31 466, J, L en O.

*Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu /
Wonen, Wijken en Integratie (VROM / WWI)*

De commissie voor VROM/WWI hield bij de behandeling van de invoeringswet WABO - één loket voor het aanvragen van verschillende vergunningen - consistent de lijn aan die tijdens de behandeling van het wetsvoorstel Wet algemene bepalingen omgevingsrecht werd uitgedragen. Regionale samenwerking mag niet van bovenaf opgelegd worden aan gemeenten, maar kan wel tot stand komen in een bottom-up proces. Hierover was in het voorgaande parlementaire jaar een motie ingediend¹⁸³, en de commissie zag er scherp op toe dat die motie ook werd uitgevoerd. Dit werd nog eens onderstreept door een andere motie.¹⁸⁴ Ook had de commissie zorg over de invoering van de ICT-voorziening die dit proces moest gaan ondersteunen. De minister deelde de Kamer vervolgens mee dat de invoeringsdatum enkele maanden werd uitgesteld met het oog op een zorgvuldige invoering.

4. Websites Eerste Kamer

De Eerste Kamer heeft twee websites. De website www.eerstekamer.nl is de algemene website van de Eerste Kamer. De EuropaPoort - www.europapoort.nl - is de Europese website van de Eerste Kamer. Op laatstgenoemde website is informatie te vinden over de Europese activiteiten van de Kamer en haar commissies.

4.1 Website Eerste Kamer

De website - www.eerstekamer.nl - is ontwikkeld vanuit het gezichtspunt van de bezoeker. De site stond bij bezoekers al bekend om bijvoorbeeld de volledigheid en actualiteit van informatie in wetgevingsdossiers. Het doel was om bovendien de zichtbaarheid, toegankelijkheid en herkenbaarheid van de Eerste Kamer verder te vergroten en om meer met beeldmateriaal te gaan werken.

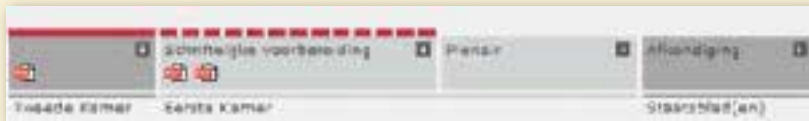
De belangrijkste verandering naast de totaal vernieuwde vormgeving, is de integratie van de toezeggingenregistratie op de Eerste Kamersite. Toezeggingen die de Kamer van een bewindspersoon krijgt tijdens de behandeling van een wetsvoorstel, werden

¹⁸³ Kamerstukken I 2009/10, 30 844, I.

¹⁸⁴ Kamerstukken I 2009/10, 31 953, I.

tot voor kort gepresenteerd via een aparte website. Nu zijn deze volledig geïntegreerd in de nieuwe website, waardoor toezeggingen gemakkelijker te vinden zijn.

Een andere nieuwe toepassing op de website is de voortgangsindicator waarmee in één oogopslag te zien is in welke fase een wetsvoorstel zich bevindt. Ook de bijbehorende documenten zijn direct te raadplegen.

4.2 Website EuropaPoort

EuropaPoort

Op dinsdag 20 april 2010 heeft de Eerste Kamer bij gelegenheid van de Algemene Europese Beschouwingen haar vernieuwde website www.europapoort.nl gelanceerd. Op deze site vinden Kamerleden en andere geïnteresseerden informatie over Europese beleidsinitiatieven, (ontwerp)richtlijnen en verslagen van de behandeling van voorstellen in het Europees Parlement. De site geeft inzicht in de Europese werkwijze van de Eerste Kamer. Deze is er op gericht om zo goed mogelijk gebruik te maken van de controlerende bevoegdheden die de parlementen in de Europese Unie hebben gekregen op grond van het Verdrag van Lissabon. De site wordt behalve door Leden van de Eerste en de Tweede Kamer geraadpleegd door juristen, beleidsambtenaren, journalisten, lobbyisten en maatschappelijke organisaties.

Digitaal venster op Europa

De vernieuwde website is zowel rechtstreeks te benaderen als via de homepage van de Eerste Kamer. Bezoekers kunnen eenvoudig schakelen tussen de nationale informatie op de Eerste Kamerwebsite en de Europese informatie op de EuropaPoort

doordat de twee websites nu gebruik maken van een gezamenlijke database. De site EuropaPoort biedt de bezoekers een venster op de Europese wetgevings- en beleidsdossiers die door de Eerste Kamer in behandeling zijn genomen. Zogeheten Edossiers worden aangelegd op initiatief van een Kamercommissie. Niet alleen voorstellen van de Europese Commissie en de Raad, maar ook de voortgang van de behandeling in het Europees Parlement worden per commissie in beeld gebracht. Dat geldt eveneens voor commentaren van nationale parlementen, overheden, adviesraden en belanghebbende organisaties op Europese voorstellen. Ook geeft de EuropaPoort zicht op interparlementaire bijeenkomsten en publicaties van organen van de Europese Unie.

Europa dichterbij de burger

Anders dan voorheen beschikt elke vaste commissie van de Eerste Kamer op de vernieuwde EuropaPoort nu over een eigen Europese commissiepagina. Bezoekers van de site kunnen op een commissiepagina zien welke Europese voorstellen bij de betreffende commissie in behandeling zijn. Via een Edossier kan op de voet worden gevolgd wat de voortgang is van de behandeling van een specifiek voorstel bij de Europese instellingen. Bovendien vervult de EuropaPoort de functie van klankbord naar burgers en organisaties in Nederland. Zij kunnen via de mail of een contactformulier op de site aangeven of en waarom een Europees beleidsinitiatief door de Eerste Kamer in behandeling zou moeten worden genomen. Naar aanleiding hiervan kan een Kamercommissie besluiten een Europees voorstel te agenderen. Op deze wijze brengt de Eerste Kamer Europa 'dichterbij de burger'. Belangstellenden kunnen zich via de EuropaPoort abonneren op de driewekelijkse Europese nieuwsbrief van de Eerste Kamer, EUupdate.¹⁸⁵

Toegankelijke presentatie en menustructuur

Mede vanwege de toegenomen belangstelling voor de EuropaPoort onder een groeiende groep van gebruikers buiten de Eerste Kamer en niet-overheidsinstellingen, is bij de ontwikkeling van de nieuwe site gekozen voor een meer toegankelijke presentatie van inhoud, een heldere toelichting op begrippen en wetgevingsprocedures en een uitnodigende huisstijl. In de nieuwe opzet biedt de EuropaPoort de gebruikers een breed menu, waarmee snel inzicht wordt verkregen in Europese dossiers die door de Eerste Kamer in behandeling zijn genomen.

¹⁸⁵ Abonneren is mogelijk op www.europapoort.nl onder 'activiteiten' en 'EUupdate nieuwsbrief'.

Verenigde Vergadering in Ridderzaal op Prinsjesdag

Eerste
Kamer *der Staten-Generaal*

Binnenhof 22
Postbus 20017
2500 EA Den Haag
(070) 312 92 00
www.eerstekamer.nl
www.europapoort.nl